

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. Г.С. СКОВОРОДИ
КАФЕДРА ГЕОГРАФІЇ І МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГЕОГРАФІЇ
ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД "ХАРКІВСЬКИЙ
ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ТУРИЗМУ"**

ГЕОГРАФІЯ ТА ТУРИЗМ

**Матеріали III Всеукраїнської
науково-практичної Інтернет-конференції
Харківського національного педагогічного університету
ім. Г.С. Сковороди
(26 лютого 2020 р., м. Харків)**

**Харків
2020**

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди
Кафедра географії і методики викладання географії
Обласний комунальний заклад "Харківський організаційно-методичний
центр туризму"

ГЕОГРАФІЯ ТА ТУРИЗМ

Матеріали III Всеукраїнської
науково-практичної Інтернет-конференції
Харківського національного педагогічного університету
ім. Г.С. Сковороди
(26 лютого 2020 р., м. Харків)

Харків
2020

УДК: 338.48:911: 37:502:551:63

Редакційна колегія:

О.Г. Стадник – к. пед.н., професор кафедри географії та методики викладання географії Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди;

А.В. Губа – д.пед.н, професор кафедри суспільно-правових дисциплін і менеджменту освіти Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди;

В.В. Піткевич – к.і.н, доцент, завідувач кафедри географії та методики викладання географії Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди;

Ю.І. Муромцева – к.е.н., доцент кафедри географії та методики викладання географії Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди.

С.В. Некос – к.г.н, доцент кафедри географії та методики викладання географії Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди;

В.Д. Холодок – к.наук з держ управління, директор обласного комунального закладу "Харківський організаційно-методичний Центр Туризму".

До друку та в світ
дозволяю

Директор інституту інформатизації освіти
проф. А.І. Прокопенко

*Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди
протокол № від . .2020*

Географія та туризм: Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди (26 лютого 2020 р., м. Харків) / за заг. ред. Муромцевої Ю.І.- Харків:ХНПУ ім.Г.С.Сковороди, 2020. – 295 с.

У збірнику представлено матеріали, присвячені актуальним питанням сучасної географічної науки та туризмознавства.

Розглянуто освітні тенденції у галузях географії, краєзнавства та туризму, проблеми природокористування, фізичної та економічної географії, висвітлено питання про стан і розвиток туризму в світі та Україні, туристичних ресурсів, природної та культурно-історичної спадщини України.

Для викладачів, аспірантів, магістрів, студентів вищих навчальних закладів.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, наявність плагіату, імен власних та інших відомостей.

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди, 2020

ЗМІСТ

Розділ 1. Тенденції сучасної освіти у галузі географії, краєзнавства та туризму

Г.П. Шука

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ ДО РОБОТИ
В УМОВАХ КЛІЄНТООРІЄНТОВАНОГО ПІДПРИЄМСТВА 7

О.Г. Стадник, В. В. Піткевич

ФОРМУВАННЯ БАЗОВОГО ОБРАЗУ КРАЇНИ В ПРОЦЕСІ
ВИВЧЕННЯ ГЕОГРАФІЧНОГО КРАЇНОЗНАВСТВА
(НА ПРИКЛАДІ НІДЕРЛАНДІВ) 12

Л. М. Donchenko, Т. V. Zavyalova

MODEL OF THE MODERN GEOGRAPHY TEACHER AS A COMPETITIVE
SPECIALIST 19

Л. Prokhorova

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS
OF FORMATION OF GEOGRAPHICAL CONCEPTS OF PUPILS OF
SECONDARY SCHOOLS 24

Є.С. Ємельянова

ВИВЧЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ ЯК КОМПОНЕНТА МОВИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ 29

О. В. Непша

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ ПІД ЧАС
ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ 32

В. А. Антоненко, Л. А. Василюк, Г. І. Дорожко

НАВЧАЛЬНІ ЕКСКУРСІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ГЕОГРАФІЧНИХ
ЗНАНЬ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ 37

С.В. Гришко, Я.Ю. Непша

ОСВІТНЬО-ВИХОВНЕ ЗНАЧЕННЯ ШКІЛЬНОГО КУРСУ ГЕОГРАФІЇ У
РОЗВИТКУ ВСЕБІЧНО РОЗВИНЕНОЇ ОСОБИСТОСТІ 41

Розділ 2. Сталий розвиток та ефективне природокористування

І.О. Губарева, М.А. Краєвський

РОЗВИТОК БІОЕНЕРГЕТИКИ ЯК ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОГО
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ 46

М. Л. Сажнев, А. Л. Стецько

СУЧАСНИЙ СТАН ЗАПАСІВ ТА ВИДОБУТКУ ТОРФОВОЇ СИРОВИНИ В
УКРАЇНІ 49

<i>І.О. Скупий, О.П. Федосєєв О. М. Левада</i> НАДРОКОРИСТУВАННЯ В ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ (НА ПРИКЛАДІ ВАСИНІВСЬКОГО РОДОВИЩА ЗАЛІЗНИХ РУД)	55
<i>М. Л. Сажєєв, Р. В. Фісанов</i> АГРОКЛІМАТИЧНА ОЦІНКА ТА ПРИРОДНО- СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ РАЙОНУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	59
<i>А.М. Слюта</i> ПРОСТОРОВИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ БІОКЛІМАТИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ НА ЕКОСИСТЕМИ ЗОНИ ПОЛІССЯ	66
<i>М. А. Шавлак,</i> ЗЕМЕЛЬНА РЕФОРМА ЯК СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ	73
<i>А. А. Ніколов, О. М. Левада</i> ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ МЕЛІОРАТИВНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ У ВЕСЕЛІВСЬКОМУ РАЙОНІ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ	77
<i>М. С. Овчинникова, О. В. Непша</i> ПРИРОДНІ ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ МЕРЕЖІ ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ ЗАХІДНОГО ВОЛИНО-ПОДІЛЛЯ	84
<i>Є. Ю. Варфоломеєва, Х. І. Стегарєску, О. В. Непша</i> ДЕГРАДАЦІЯ ЗЕМЕЛЬ В ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ В РЕЗУЛЬТАТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ	90
<i>Р. Ю. Лемішко, О. В. Непша</i> СУЧАСНИЙ ГЕОЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ПОВЕРХНЕВИХ ВОД ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	93
<i>Г. В. Тамбовцев, Н. В. Балабатько</i> ЄВРОПЕЙСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЩОДО УПРАВЛІННЯ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ	99
<i>М. Резєнькова</i> РІВЕНЬ ЗАБРУДНЕННЯ РІЧКИ ГАНГ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЛЮДЕЙ	102
<i>Д. В. Вінніченко, О. В. Непша</i> ПРОБЛЕМА ЗАБРУДНЕННЯ ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ	106
<i>Г. В. Тамбовцев, М. О. Кірічок</i> НАПРЯМИ БОРОТЬБИ ІЗ ЗАБРУДНЕННЯМ ВАЖКИМИ МЕТАЛАМИ ГРУНТІВ М. МАРІУПОЛЬ ТА ПРИЛЕГЛИХ ТЕРИТОРІЙ	109
<i>Г. В. Тамбовцев, І. А. Макєєва</i> ОСОБЛИВОСТІ ПОШИРЕННЯ АБРАЗІЇ БЕРЕГІВ АЗОВСЬКОГО ТА ЧОРНОГО МОРІВ В МЕЖАХ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ	114

Розділ 3. Тенденції розвитку туристичної галузі в Україні й світі

С. В. Білоус, Ю. О. Масюк, І. З. Мункачій

ОКРЕМІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ
ТА ЇХ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЛЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ
ТУРИСТИЧНОГО РИНКУ 121

В. В. Лисенко

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ 125

М. І. Габа

РЕКРЕАЦІЙНО-ВІДПОЧИНКОВИЙ ТУРИЗМ ЯК ОДИН З
ПЕРСПЕКТИВНИХ НАПРЯМІВ НА ТУРИСТИЧНОМУ РИНКУ
УКРАЇНИ 131

П. В. Романів

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ 133

Г. Я. Ільницька-Гикавчук,

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ТУРИЗМУ ЯК УМОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ
ГАЛУЗІ 142

Л.А. Гілета, І.Р. Корецька

РОЗВИТОК ПІШОХІДНОГО ТУРИЗМУ В СЕЛАХ СТІЛЬСЬКО ТА
ДУБРОВА 147

Н.П.Хомич, І.Р. Корецька

СТАН РОЗВИТКУ КРУЇЗНИХ ТУРИСТИЧНИХ МАРШРУТІВ
В УКРАЇНІ 153

І.З. Мункачій, С.В. Білоус

МАРКЕТИНГ-МЕНЕДЖМЕНТ СУБ'ЄКТІВ ТУРИСТИЧНОГО
ПІДПРИЄМНИЦТВА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ 156

Р. Є. Качаровський, І. В. Єрко, Н.В. Чир, О. В. Антипюк

ОСЕРЕДКИ ВИШИВКИ У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ
ЯК ОБ'ЄКТИ ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ 162

Розділ 4. Туризм та соціально-економічний розвиток регіону

М.С. Дністрянський, Б. М. Жулканич, Н. І. Дністрянська

РОЗВИТОК ТУРИЗМУ ЯК ЧИННИК ПОДОЛАННЯ ДЕПРЕСИВНОСТІ
МІСТЕЧОК БОЙКІВЩИНИ 169

Г. М. Гуменюк

НАРОДНІ ХУДОЖНІ ПРОМИСЛИ ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ ГУЦУЛЬЩИНИ 176

А.М.Слащук, Г. О. Бернадська

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОЇ ІНДУСТРІЇ
РІВНЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ 183

<i>Т. Г. Ткаченко</i>	
НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ	187
<i>Т.А. Бутенко, С.І.Сисоєва, Т.Г. Ткаченко</i>	
РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНИХ БРЕНДІВ ДЕСТИНАЦІЙ СЕЛИЩА ДОКУЧАЄВСЬКЕ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	191
<i>Н. Sukhanova, V. Ushakov, M. Kupreenko</i>	
OPPORTUNITIES OF THE STAROVERDYANSK AND BOGATYR FORESTS FOR COMPETITIVE TOURISM OF STUDENT YOUTH	194
<i>В. П. Лисенко</i>	
ПІДВИШЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ ТУРИСТИЧНИХ БРЕНДІВ	200
<i>В. М. Іванова, О. М. Шелудько</i>	
ПРИРОДНІ РЕКРЕАЦІЙНІ РЕСУРСИ ЯК УМОВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗАПОРІЗЬКОГО КРАЮ	203
<i>В. В. Єсінов</i>	
АНАЛІЗ РЕКРЕАЦІЙНО - ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	211

Розділ 5. Соціально-економічні та демографічні проблеми сучасності

<i>Ю. І. Муромцева</i>	
ПЕРЕПИС НАСЕЛЕННЯ – ЯК АТРИБУТ ДЕРЖАВНОСТІ ТА НЕОБХІДНИЙ ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ	215
<i>О. О. Афоніна</i>	
ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ НАСЕЛЕННЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ	226
<i>Н. М. Проценко</i>	
ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ В КОНТЕКСТІ ДЕМОГРАФІЧНИХ ВИКЛИКІВ	233
<i>Я. Г. Ткаченко, О. Г. Корнус, А. О. Корнус,</i>	
ГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАХВОРЮВАНOSTІ ТА ПОШИРЕНOSTІ ХВОРОБ ОРГАНІВ ТРАВЛЕННЯ СЕРЕД НАСЕЛЕННЯ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ	238
<i>О.В. Забелін</i>	
СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ДЕМОГРАФІЧНОГО РОЗВИТКУ НАСЕЛЕННЯ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	245
<i>І.В. Ченєгін</i>	
ЗМІНИ НАПРЯМКІВ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ: ПРИЧИНИ ТА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ	251
Анотації	257

управління попитом, оскільки попит є визначальним у концептуальному обґрунтуванні суті маркетингової діяльності, а процеси його формування, реалізації, прогнозування виступають основними об'єктами і предметом управлінської діяльності. Отже, твердження “управління маркетингом – це управління попитом” є ключовим і, до певної міри, філософським тлумаченням суті досліджуваної проблеми крізь призму ринкових відносин і закономірностей їх розвитку.

Викладені теоретичні міркування послужили підставою для висновків щодо змісту поняття “управління маркетинговою діяльністю”:

по-перше, управління маркетингом як теоретичне поняття слід трактувати як у вузькому, так і в широкому значеннях. У широкому значенні управління маркетингом – це управління попитом, а у вузькому – це підготовка, ухвалення та реалізація управлінських рішень у процесі планування, організування, мотивування та контролю у сфері маркетингової діяльності з метою отримання прибутку;

по-друге, управління маркетингом має цільові, структурно-функціональні та процесуальні особливості, визначивши які, можна створити цілісний понятійно-категоріальний апарат управління маркетингом як відносно самостійну науково-теоретичну систему;

по-третє, ототожнення управління маркетингом з маркетинговим менеджментом чи маркетинговим управлінням не слід вважати суттєвим недоліком, оскільки всі ці поняття, тією чи іншою мірою, синтезують теоретичні уявлення про маркетинг, управління, менеджмент.

На основі вищенаведених узагальнень розроблено та обґрунтовано поняття “управління маркетинговою діяльністю суб'єктів туристичної галузі”, що розглядається двояко: у вузькому розумінні – це комплексна маркетингова програма досягнення поставлених цілей на ринку, що включає проведення маркетингових досліджень, визначення пріоритетних напрямів діяльності та створення відповідного комплексу маркетингу у вигляді товарної, цінової, збутової і комунікаційної політики з метою якнайкращого

задоволення потреб споживачів-клієнтів на ринку туристичних послуг, а в широкому тлумаченні – це специфічна система управління попитом у галузі туристичного підприємництва.

Література:

1. Балабанова Л. В. Маркетинг : підручник : у 2 т. / Л. В. Балабанова. – 3-тє вид. перероб. і доп. – Т. 2. – Донецьк : [ДонНУЕТ], 2011. – 392 с.
2. Дойль П. Маркетинг-менеджмент : пер. с англ. / П. Дойль ; под ред. Ю. Н. Каптуревського. – 3-є изд. – СПб. : Питер, 2003. – 544 с.
3. Котлер Ф. Маркетинг-менеджмент : пер. с англ. / Ф. Котлер ; под ред. О. А. Третьяк, Л. А. Волковой, Ю. Н. Каптуревського. – СПб. : Питер, 2000. – 896 с.
4. Мальська М. П. Управління маркетинговою діяльністю у сфері туризму: теорія, методологія, практика : монографія / М. П. Мальська, І. З. Жук. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка. – 2016. – 224 с.
5. Мальська М. П. Управління маркетингом у сфері туризму : підручник / М. П. Мальська, І. З. Жук. – К. : Центр учбової літератури, 2016. – 328 с.

УДК 911.3:[338.48-6:7/8]:746.3(161.2)(477.82)

Р. Є. Качаровський

магістр географії, інженер II категорії навчальної лабораторії краєзнавчих атласів кафедри фізичної географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, м. Луцьк

І. В. Єрко

к. геогр. н., доцент кафедри туризму та готельного господарства Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, м. Луцьк

Н.В. Чир

к. геогр. н., доцент кафедри туризму Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет», м. Ужгород

О. В. Антипюк

інженер II категорії навчальної лабораторії краєзнавчих атласів кафедри фізичної географії

ОСЕРЕДКИ ВИШИВКИ У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ ЯК ОБ'ЄКТИ ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ

Чинне місце у розвитку галузі туризму регіону посідають історико-культурні рекреаційні ресурси, зокрема народні художні промисли. Адже завдяки ним туристам, особливо іноземним, та краєзнавцям вдається дослідити традиції та колорит волинян, скласти уяву про особливості побуту краю. Ці об'єкти стають окрасою будь-якого туристичного маршруту. Визначення основних особливостей розміщення осередків вишивки, як елементів народних промислів дозволить створити нові та покращити вже існуючі маршрути. Одночасно, це дасть змогу фахівцям в царині туризму залучити фінансові ресурси та створити належну туристичну інфраструктуру поблизу цих об'єктів, що дозволить збільшити потік туристів, а, отже, і дохід місцевих органів влади. Тому проведення цих досліджень є актуальним.

Туристично-рекреаційний ресурс історико-культурні об'єкти визначені в монографії Черчик Л. М., Єрко І. В. [8], Лозко Г. С. [5], Мікула Н., Данацко О.[6]. Їх геопросторове відображення включене до видання Волинського національного університету імені Лесі Українки «Атлас історії культури Волинської області» [2]. Це була спроба за допомогою картографічних методів показати історію розвитку матеріальної і духовної культури краю. На сучасному етапі вивчення туризму геопросторові особливості розміщення вишивки як народних промислів проводилися мало, хоча спроби визначення місць розміщення осередків в певних адміністративних одиницях (зокрема й об'єднаних громад) у наукових працях робили, Н. В. Чир [4; 8], З. К. Карпюк [8], І.В.Єрко [4; 8] Р. Є. Качаровським [4; 8], О. В. Антипюк [4; 8].

Мета досліджень полягає в аналізі особливостей розміщення осередків вишивки на території Волинської області, завдання у визначенні специфіки формування культурно-рекреаційних ресурсів регіону, їх ролі як об'єктів

пізнавального туризму у формуванні туристичних маршрутів, здійснити оцінку можливостей розвитку та запропонувати шляхи подолання проблемних питань. Для вирішення поставлених завдань проведений аналіз наявних картографічних матеріалів, досліджено інформаційний матеріал Управління культури Волинської обласної державної адміністрації та їх підрозділів при районних державних адміністраціях. У процесі дослідження використано аналітичний, порівняльно-географічний методи, методи узагальнення та систематизації.

Все більш вагоме місце в розвитку пізнавального туризму відграє культурна спадщина, яка є частиною культурної індустрії держави, до якої зокрема належать народні художні промисли та ремесла [1-2; 5]. Особливо цінними вони стають для розвитку туристичної галузі окремих територій – сіл, селищ міст, громад, районів. Нормативною базою для розвитку цих елементів культурної індустрії є Закон України «Про народні художні промисли» [3], де визначені юридичні основи *народних художніх промислів та народних ремесел*, державну політику у цій сфері, правовий статус та способи фінансування цих суб'єктів, визначені основи міжнародного співробітництва у цій царині, зокрема торгівельні відносини. Продукція народних промислів та ремесел є досить конкурентоздатним сегментом експортної продукції та важливим елементом туристичної галузі, проте слід істотно покращити її розвиток, оскільки частка продукції в загальному експорті країни дуже мала.

Кожен регіон України має чітку градацію промислів і ремесел за регіональними етнографічними рисами, зокрема й Волинська область, де присутні різні за змістом та формою галузі декоративно-прикладного мистецтва, серед них можна виокремити і вишивку [1-2; 5].

Вишивка – вид народного декоративного мистецтва, зокрема орнаментальне або сюжетне зображення на [тканині](#), [шкірі](#), що виконане різними ручними або машинними швами (техніками). Вона має широку сферу застосування у побуті, зокрема як одяг, (жіночі і чоловічі сорочки,

жіночі плаття тощо) та предмети домашнього вжитку (рушники, картини, ікони, наволочки, наліжники, скатертини, [обруси](#) тощо [6; 9-10]. Для вишивки найбільш характерною є стрічкова, букетна і вазонна композиції з достатньою палітрою кольорів, де найбільш уживані поєднання є чорної і червоної або чорної, червоногарячої і жовтої барв. Багатим є асортимент мотивів вишивки, – чоловічих, жіночих і дитячих чи для людей старших і молодших. Окремі мотиви і барви для рушників та [обрусів](#), для речей буденних, весільних і жалобних [1-2; 6-8].

Древні та багаті традиції характерні і для волинської вишивки, що дещо відрізняється від загальноукраїнських тенденцій у техніці вишивання, кольоровій гамі, композиції. Для регіону були характерними певні техніки вишивання: «занизування» («низь»), «хрестик», «гладь». Для вишивки Полісся кінця XIX початку XX століття було характерним переважання насиченого червоного кольору з вкрапленнями синього та чорного. Також популярною тоді була вишивка білими нитками – «настилуванням» (лічильною гладдю) у поєднанні з ажурним шиттям: «колінням», «мереженням», «вирізуванням». В цій вишивці переважали зоологічні мотиви, зокрема птахи, звірі тощо. У південній частині області домінуючими були чорно-червоні, хоча спостерігалось поєднання чотирьох і більше кольорів. Основною технікою стала вишивка «хрестиком». На противагу «зоологічним» орнаментам півночі краю, тут перевагу мали «ботанічні» – різні рослини, особливо яскраві квіти [1-2].

На території Волинської області розміщений 21 осередок вишивки у 13 адміністративних районах [1-2, 8]. Найбільше їх зосереджено у Ратнівському (три або 14,3 % від загальної кількості), по два осередки або 9,54 % у Володимир-Волинському, Горохівському, Іваничівському, Луцькому, Маневицькому, Турійському, по одному або 4,74 % – у Камінь-Каширському, Локачинському, Любешівському, Любомльському, Рожищенському та Старовижівському районах. Територіальне розміщення осередків художньої обробки дерева (табл.1) свідчить про переважання їх у

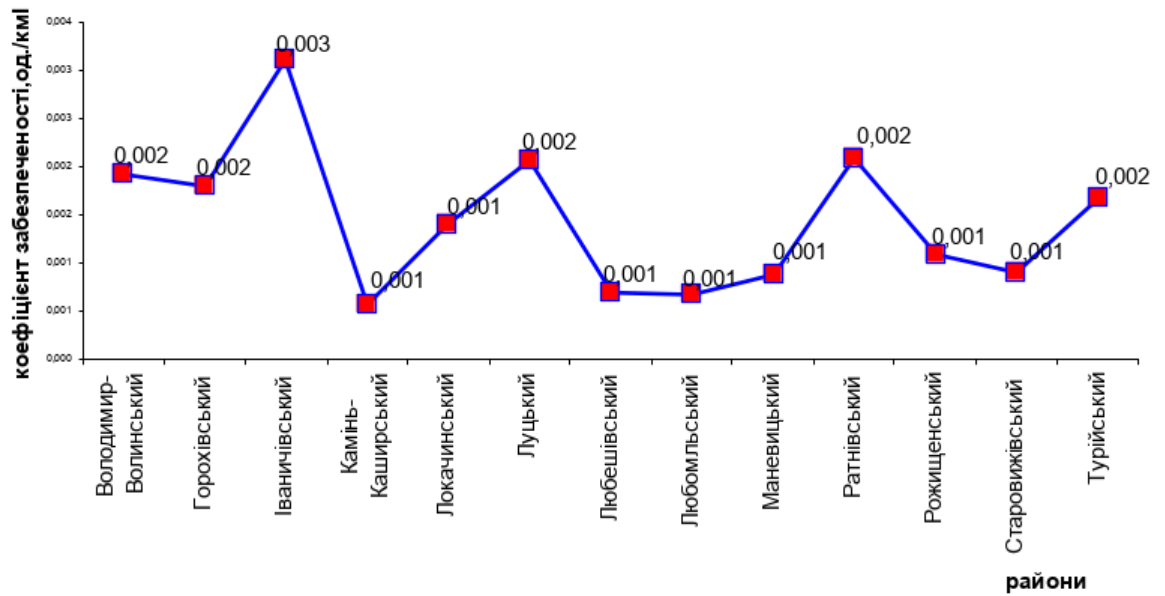
поліських районах, де розташовано 61,9 % або 13, а на півдні області – 38,1 % або 8 осередків.

Таблиця 1

**Територіальна структура розміщення осередків вишивки
у Волинській області [1-2; 5-6]**

Вид обробки	Місце розташування	
	населений пункт	район
Вишивка	с. Овадне	Володимир-Волинський
	с. Крухиничі	Володимир-Волинський
	с. Журавники	Горохівський
	с. Колодеже	Горохівський
	с. Жашковичі	Іваничівський
	с. Мишів	Іваничівський
	с. Мостище	Камінь-Каширський
	с. Маньків	Локачинський
	с. Вигуричі	Луцький
	с. Забороль	Луцький
	с. Седлище	Любешівський
	с. Вишнів	Любомльський
	сmt Колки	Маневицький
	с. Прилісне	Маневицький
	с. Замшани	Ратнівський
	с. Здомишель	Ратнівський
	с. Річиця	Ратнівський
	с. Залісці	Рожищенський
	с. Рокита	Старовижівський
	с. Купичів	Турійський
с. Туропин	Турійський	

Коефіцієнт забезпеченості регіону осередками вишивки становить 0,001 од./км² (рис.1). Найбільший він у Іваничівському – 0,003 од./км², середній – у Володимир-Волинському, Горохівському, Луцькому, Ратнівському та Турійському по – 0,002 од./км², в інших районах – по 0,001 од./км².

Рис 1. Динаміка зміни коефіцієнтів забезпеченості осередками вишивки адміністративних районів Волинської області

Переважну більшість туристів цікавить крім самого процесу виготовлення вишиванок (майстер-класів) можливість придбання широкого асортименту сувенірної продукції, що містить регіональні елементи Волині (рушників, сорочок, жіночих плаття, картин, образів тощо) у доступних для себе місцях. Звичайно цікавість подорожуючих вишивкою істотно сприяє збереженню традиційної культури та збільшує кількість потенційних відвідувачів, які цікавляться пізнавальним туризмом. Проте вже нині органам місцевого самоврядування необхідно звернути увагу на підтримку народних майстрів вишивки, а саме [1; 4; 7-8]: 1) розробити на регіональному рівні комплексну програму підтримки майстрів вишивки; 2) оновити реєстр наявних майстрів вишивки краю; 3) популяризувати серед різних верств населення зацікавленість вишивкою з метою розширення переліку професійно-орієнтованих на туристичну галузь майстрів вишивки; 4) створити передумови професійного, туристично спрямованого розвитку (створення чи відродження) осередків вишивки у адміністративних районах, де вони відсутні; 5) започаткувати школу-майстерню для навчання майстрами

(передачі досвіду) молодих фахівців з одночасним розширенням бази та ліцензованого обсягу такої підготовки на базі професійно-технічних училищ (центрів); б) створити музей «Волинської вишивки» (чи відділ на базі Волинського обласного краєзнавчого музею), де будуть зібрані вишиті роботи майстрів вишивки від найдавніших часів до сьогодення, що стане чудовою туристичною локацією; 7) розгорнути широку інформаційно-рекламну кампанію по популяризації волинської вишивки, її розвитку, сучасних досягнень на всеукраїнському та міжнародному рівнях.

Це сприятиме покращенню позитивного іміджу території, привабленню туристів, створенню робочих місць у індустрії туризму, наповненості бюджету, а отже й позитивному розвитку регіону.

Література

1. Антипюк О. В., Качаровський Р. Є., Чир Н. В., Карпюк З. К., Єрко І. В. Народні художні промисли Полісся як елемент етнотуризму (на прикладі ОТГ Волинської області) // Матеріали наук.-практ. конф. «Розвиток мистецьких осередків як засіб збереження етнокультури Гуцульщини» у рамках проведення Міжнародного мистецького форуму «Барви Карпат» (с. Яворів, Косівський район, Івано-Франківська область, 20 вересня 2019 року). – Косів:ПП «Писаний камінь», 2019 – С 52-59.
2. Атлас історії культури Волинської області / відп. ред. Ф. В. Зузук. – Луцьк : Ред.-вид. від. «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – 112 с.
3. Закон України «Про народні художні промисли» від 21.06. 2001 року N 2547-III // Відом. ВРУ (ВВР), 2001, N 41, ст.199
4. Качаровський Р. Є., Антипюк О. В., Чир Н. В., Єрко І. В. Осередки художньої обробки дерева як об'єкти пізнавального туризму Волинської області // «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 31 січня 2020 року : зб. наук. праць. – Переяслав-Хмельницький, 2020. – Вип. 55. - С. 31-34.
5. [Лозко Г. С. Види народних ремесел та художніх промислів // Українське народознавство. – К., 1995. –269 с.](#)
6. Мікула Н., Данацко О. Кластери народних промислів у підвищенні міжнародної конкурентоспроможності регіону // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ierjournal.com/journals/12-13/2010_9_Mikula.pdf

АНОТАЦІЇ

SUMMARY

Галина Петрівна Щука

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ ДО РОБОТИ В УМОВАХ КЛІЄНТООРІЄНТОВАНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Статтю присвячено дослідженню умов, які забезпечать формування клієнтоорієнтованості у майбутнього працівника туристичної галузі. Висвітлено основні підходи науковців до визначення поняття «клієнтоорієнтованість». Встановлено варіанти позиціонування фірмою своєї клієнтоорієнтованості. Проаналізовано шляхи впливу лояльності персоналу на лояльність клієнтів. Результати дослідження засвідчують необхідність сформуванню у студентів основну базову цінність – задоволення потреб споживачів та обмежені можливості закладів вищої освіти у формуванні ціннісних орієнтирів студентів. Зроблено висновок стосовно необхідності посилення уваги до розвитку емоційного інтелекту студентів.

Ключові слова: туристична освіта, клієнтоорієнтованість, емоційний інтелект, лояльність персоналу.

Галина Петровна Щука

ПОДГОТОВКА СПЕЦИАЛИСТОВ СФЕРЫ ТУРИЗМА К РАБОТЕ В УСЛОВИЯХ КЛИЕНТООРИЕНТИРОВАННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

Актуальность исследования связана с усилением конкуренции на мировом туристическом рынке, что побуждает предприятия сферы туризма искать возможности повышения своей конкурентоспособности. Одним из факторов обеспечения эффективности туристической деятельности является внедрение клиентоориентированного подхода. Однако, это требует наличия у сотрудников соответствующих компетенций, которые должны быть сформированы в процессе профессионального образования. Цель статьи – выявить основные условия, обеспечивающие формирование клиентоориентированности у будущего работника отрасли. Задачи: определение сущности клиентоориентированности (в теории и на практике); установление путей формирования лояльного потребителя; исследования роли профессиональной этики в формировании клиентоориентированного сотрудника, выделения составных элементов клиентоориентированности и условий их формирования. Используются общенаучные методы: анализ, сравнение и синтеза – при установлении сущности клиентоориентированности, дедукции – для определения содержания профессиональной культуры специалиста сферы туризма с учетом клиентоориентированности, систематизации и обобщения – при написании выводов и рекомендаций. Освещены основные подходы ученых к определению понятия «клиентоориентированность»: философия бизнеса, инструмент бизнеса, опыт клиента. Рассмотрены варианты позиционирования фирмой своей клиентоориентированности: через ценности или инструменты.

Проанализированы пути влияния лояльности персонала на лояльность потребителей. Установлено, что ценности формируются у студента до начала обучения в высшей школе, профессиональная этика только обеспечивает их трансформацию в соответствии со сферой деятельности. Результаты исследования свидетельствуют, что формирование клиентоориентированности будущего специалиста может быть обеспечено путем развития его эмоционального интеллекта. Это позволяет студенту повысить уровень осознания себя, формирует способность управлять собственными эмоциями, ориентироваться на результат, развивает умение понимать и чувствовать потребителей, обеспечивает успешность взаимодействия с другими людьми. Подтверждено, что и работодатели выдвигают подобные требования к своим сотрудникам. Вывод: установлено существование противоречия между необходимостью формирования у студентов туристических специальностей основной базовой ценности – удовлетворение потребностей потребителей, и ограниченными возможностями высших учебных заведений в формировании ценностных ориентиров юношества. Определено, что на данном этапе оптимальный вариант – больше внимания уделять развитию эмоционального интеллекта студентов с целью усиления их самосознания и саморегуляции, роста мотивации, эмпатии и улучшения социальных навыков. Перспективы дальнейших исследований связаны с определением механизма формирования эмоционального интеллекта студентов в процессе изучения профессионально ориентированных дисциплин.

Ключевые слова: туристическое образование, клиентоориентированность, эмоциональный интеллект, лояльность персонала

Galina Shchuka

TRAINING OF TOURISM SPECIALISTS TO WORK IN THE CONDITIONS OF A CLIENT-ORIENTED ENTERPRISE

The relevance of the study is linked to the increased competition in the global tourism market, which encourages tourism companies to seek opportunities to improve their competitiveness. One of the factors for ensuring the efficiency of tourism is the introduction of a customer-oriented approach. However, this requires that the staff have the appropriate competencies to be formed in the process of vocational education. The purpose of the article is to identify the basic conditions that ensure the formation of client-orientation in the future employee of the industry. Tasks: definition of the essence of client orientation (in theory and in practice); establishing ways of forming a loyal consumer; research of the role of professional ethics in the formation of client-oriented employee, the selection of constituent elements of client-orientation and the conditions of their formation. Common scientific methods are used: analysis, comparison and synthesis – when establishing the essence of client orientation, deduction – to determine the content of the professional culture of a tourism specialist, taking into account client orientation, systematization and generalization – when writing conclusions and recommendations. The main approaches of scientists to the definition of the concept of «client-orientation» are highlighted: business philosophy, business tool,

customer experience. Options for positioning the company with its customer orientation are considered: through values or tools. The ways of influence of the loyalty of the personnel on the loyalty of the consumers are analyzed. It is established that the values are formed at the student before the beginning of study in high school, professional ethics only ensures their transformation in accordance with the field of activity. The results of the study show that the formation of client-oriented future specialist can be ensured by developing his or her emotional intelligence. It allows the student to raise the level of awareness of himself, forms the ability to manage his own emotions, orient himself on the result, develops the ability to understand and feel consumers, ensures the success of interaction with other people. It is confirmed that employers make similar demands on their employees. Conclusion: the existence of a contradiction between the necessity of formation of basic basic value for students of tourist specialties – satisfaction of the needs of consumers, and limited possibilities of higher educational institutions in the formation of values of youth. It is determined that at this stage the best option is to pay more attention to the development of students' emotional intelligence in order to enhance their self-awareness and self-regulation, increase in motivation, empathy and improve social skills. The prospects for further research are related to the determination of the mechanism of formation of students' emotional intelligence in the study of professionally oriented disciplines.

Keywords: *tourist education, client orientation, emotional intelligence, staff loyalty*
Дата надсилання до редакції: 21.02.2020 р.

Олександр Григорович Стадник, Валерій Валерійович Піткевич
ФОРМУВАННЯ БАЗОВОГО ОБРАЗУ КРАЇНИ В ПРОЦЕСІ
ВИВЧЕННЯ ГЕОГРАФІЧНОГО КРАЇНОЗНАВСТВА (НА ПРИКЛАДІ
НІДЕРЛАНДІВ)

Стаття висвітлює використання комплексних країнознавчих характеристик в контексті краєзнавчих досліджень. Розглянуто покомпонентне вивчення країн на прикладі Нідерландів. Досліджені природні умови, історія, культура, господарство, міжнародне значення Нідерландів з метою представлення географічного простору країни через створення її базового образу.

Ключові слова: *географічний простір, держава, країна, історія, культура, господарство, краєзнавство, базовий образ країни, образний метод навчання, краєзнавчі характеристики, покомпонентне вивчення, Нідерланди.*

Дата надсилання до редакції: 23.02.2020 р.

Larysa M. Donchenko, Tatyana V. Zavyalova
MODEL OF THE MODERN GEOGRAPHY TEACHER AS A
COMPETITIVE SPECIALIST

The teacher remains a key figure in the transfer of knowledge and social experience to young generations, therefore the quality of training and education ultimately depends on the level of his professionalism. Clear an understanding of

the competency requirements for a geography teacher is necessary for an objective assessment of the quality of teacher's work, the successful organization of a training and retraining system for teachers. Conducted the work certainly does not exhaust the problem of developing the professional competence of geography teachers as a model modern teacher, and provides for the continuation of scientific and research work.

Key words: *geography teacher, competitive specialist, professional competence, competences, educational process.*

Дата надсилання до редакції 26.02.2020

Larysa Prokhorova

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMATION OF GEOGRAPHICAL CONCEPTS OF PUPILS OF SECONDARY SCHOOLS

The system of geographical concepts forms the foundation of geographical education in the school. The concept, as a logical category, is characterized by two interrelated and mutually contradictory parties, content and scope. Geographical concepts of content are divided into physical - geographical; economic- geographical; in volume – on single and general. The process of learning the concepts has a number of features. One of the most important is that concepts cannot be learned only by learning definitions. The effectiveness of mastering the concepts is reflected in two forms: knowledge of the concepts and proper management of them. However, these forms of assimilation can be different in relation to each other. At the heart of any -what the thought process of operating the concepts is. Therefore, all of them should not be formally mastered, but understood in the process of active cognitive activity.

Key words: *geographical concepts, pupils of secondary schools, inductive path, deductive path, mental activity, content of the concept.*

Дата надсилання до редакції 26.02.2020

Євгенія Степанівна Ємельянова,

ВИВЧЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ ЯК КОМПОНЕНТА МОВИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

Проаналізовано та висвітлено актуальні принципи вивчення термінології як складової мови спеціальності фахівців туристичної галузі. Подано критерії відбору термінологічних одиниць для опрацювання в курсі вивчення мовних дисциплін. Виділено основні групи комплексних завдань для інтеграції лексичного матеріалу з фаховими знаннями студентів.

Ключові слова: *термінологія, мова спеціальності, фахівці галузі туризму, комплекс завдань*

Дата надсилання до редакції 26.02.2020

Олександр Вікторович Непша

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ ПІД ЧАС ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Багато учених відзначають необхідність і водночас складність підготовки вчителя нового типу в системі педагогічної освіти, що склалася. Говорити про професійну компетенцію можна лише за наявності відповідних знань, умінь, навичок, сформованості внутрішнього світу особи. Під професійною компетентністю вчителя географії розуміється його здатність до розв'язання різних професійних задач – методичних, наочних, діагностичних та ін. У системі професійної підготовки вчителя географії важлива роль належить педагогічній практиці, яка є необхідним етапом підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності.

Ключові слова: формування професійної компетентності, майбутні вчителі географії, педагогічна практика, педагогічні умови, професійна діяльність.

Дата надсилання до редакції 26.02.2020

Віталій Анатолійович Антоненко

Людмила Анатоліївна Василюк, Галина Іванівна Дорожко

НАВЧАЛЬНІ ЕКСКУРСІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ГЕОГРАФІЧНИХ ЗНАНЬ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ

Навчальні екскурсії з географії є важливим і ефективним засобом підвищення якості навчально-виховного процесу, її проведення так само обов'язкове для вчителя, як і проведення уроку. Навчальні екскурсії з географії відіграють величезну роль у викладанні географії в загальноосвітній школі, так як забезпечують вищу форму наочності в навчанні. Отримані на навчальній екскурсії з географії знання мають величезне значення: з одного боку, це знання географічних особливостей даних об'єктів і явищ, з іншого боку – вони слугують прикладом для пізнання певного класу об'єктів і явищ, тобто є джерелом для утворення загальних понять. Так на екскурсії в природу учні знайомляться з особливостями природи свого краю і разом з тим на прикладі місцевої природи пізнають загальні, властиві природі закономірності.

Ключові слова: навчальні екскурсії, географічні знання, учні, загальноосвітня школа, проведення екскурсії, мета завдання екскурсії.

Дата надсилання до редакції 26.02.2020

Гришко Світлана Вікторівна, Непша Ярослав Юрійович

ОСВІТНЬО-ВИХОВНЕ ЗНАЧЕННЯ ШКІЛЬНОГО КУРСУ ГЕОГРАФІЇ У РОЗВИТКУ ВСЕБІЧНО РОЗВИНЕНОЇ ОСОБИСТОСТІ

В сучасних умовах особливо зростає роль географії у вихованні особистості. Географічна освіта є надійною основою для виховання дбайливого господаря своєї країни і Землі як спільного дому людства. Вона може дієво брати участь у вихованні патріотизму і інтернаціоналізму, в

усвідомленні сучасного світу і людства в його різноманітті і єдності. Це – правове виховання, патріотичне, формування здорового способу життя, моральне, художньо-естетичне, трудове, екологічне, національно-патріотичне.

Ключові слова: шкільний курс географії, економічна підготовка учнів, картографічна підготовка учнів, освітньо-виховний процес, екологічне та естетичне виховання.

Дата надсилання до редакції 26.02.2020

Губарева Ірина Олегівна, Краєвський Михайло Анатолійович
РОЗВИТОК БІОЕНЕРГЕТИКИ ЯК ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОГО
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

В роботі розглянуто питання щодо перспективи розвитку відновлювальних джерел енергії, та біоенергетики як її складової, що є основою ефективного природокористування в Україні.

Ключові слова: біоенергетика, відновлювальні джерела енергії, енергетика, природокористування.

Дата надсилання до редакції 25.02.2020

Михайло Леонідович Сажнєв, Аліна Леонідівна Стецько
СУЧАСНИЙ СТАН ЗАПАСІВ ТА ВИДОБУТКУ ТОРФОВОЇ
СИРОВИНИ В УКРАЇНІ

Серед природних ресурсів торф займає особливе місце. Насамперед з огляду на потребу комплексного підходу до освоєння його покладів. Останні слід розглядати не лише як енергетичну сировину, а й як цінну сировину для отримання поживних сумішей, кормових додатків, біостимуляторів росту рослин і тварин, медичних препаратів тощо. Окрім того, розробки торфових родовищ часто провокують виникнення геоекологічних проблем, багато торфовищ виконують природоохоронні функції. З цих позицій нами проаналізовано забезпеченість регіонів України торфовими ресурсами та проблеми їх ефективного використання.

Ключові слова: торфова сировина, торфово-болотні області, заболоченість, болота, родовища торфу, видобуток торфу.

Дата надсилання до редакції 26.02.2020

Скупий Ігор Олександрович
Федосєєв Олександр Петрович, Ольга Михайлівна Левада
НАДРОКОРИСТУВАННЯ В ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ В УМОВАХ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ (НА ПРИКЛАДІ ВАСИНІВСЬКОГО
РОДОВИЩА ЗАЛІЗНИХ РУД)

Васинівське родовище залізистих кварцитів розміщується на території Оріховського р-ну Запорізької обл., у 10 км на північ від м. Оріхів. Як і родовища, що знаходяться поруч (у межах 10-30 км), Оріховське, Гуляйпольське та Північнотерсянське, а також інші родовища та рудопрояви Оріхово-Павлоградської металогенічної зони Українського щита, Васинівське родовище розміщується неподалік від металургійних заводів

Запоріжжя та Донбасу. Запаси залізистих кварцитів Васинівського родовища мають значний потенціал в отриманні залізорудної сировини на майбутнє і слугують стабілізуючим фактором розвитку металургійної промисловості в Запорізькій області і Україні в цілому.

Ключові слова: *Васинівське родовище залізистих кварцитів, залізна руда, хімічний склад руди, комбіноване збагачення, перспективне родовище, умови залягання руд.*

Дата надсилання до редакції 26.02.2020

Михайло Леонідович Сажнєв, Ростислав Валерійович Фісанов
АГРОКЛІМАТИЧНА ОЦІНКА ТА ПРИРОДНО-СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ РАЙОНУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Клімат Херсонської області помірно-континентальний із порівняно м'якою зимою (середні температури зимових місяців -1° - 3°C) та жарким і довгим літом (середні температури $+22^{\circ}$ $+23^{\circ}\text{C}$). Середньорічна температура дорівнює $9,3^{\circ}$ - $9,8^{\circ}\text{C}$ і має стійку тенденцію до підвищення. Тривалість безморозного періоду— пересічно 179 днів на рік. Середня багаторічна кількість опадів по області близько 400 мм. Найбільш вологі райони північно-західні – 450 - 470 мм, найменш – південні, 300 мм. Херсонська область найбільш суха область України. Клімату Херсонщини притаманні літні суховії – потужні вітри (більше 5 м/с) при низькій вологості (менше 30%), та високих температурах (вище 25°). Залежно від природно-кліматичних і ґрунтових особливостей територія Херсонської області поділена на 7 природно-сільськогосподарських районів.

Ключові слова: *агрокліматичні умови, клімат, температура повітря, кількість опадів, суховії, безморозний період, природно-сільськогосподарське районування.*

Дата надсилання до редакції 25.02.2020

Слюта Аліна Миколаївна
ПРОСТОРОВИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ БІОКЛІМАТИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ НА ЕКОСИСТЕМИ ЗОНИ ПОЛІССЯ

У статті здійснений регресійний аналіз біокліматичних показників, згідно якого проаналізований коефіцієнт кореляції. Визначено наявність та ступінь впливу біокліматичних показників та похідних від них на показник чистої первинної продуктивності зони Полісся. Встановлено, що найбільший вплив на приріст чистої первинної продуктивності, як одного з основних компонентів степових екосистем має показник інсоляції.

Ключові слова: *біокліматичні показники, просторовий аналіз, Полісся, первинна продукція*

Слюта Аліна Николаевна
ПРОСТРАНСТВЕННЫЙ АНАЛИЗ ВЛИЯНИЯ БИОКЛИМАТИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ НА ЭКОСИСТЕМЫ ЗОНЫ ПОЛЕСЬЯ

В статье осуществлен регрессионный анализ биоклиматических показателей, согласно которому проанализирован коэффициент корреляции. Определено наличие и степень влияния биоклиматических показателей и производных от них на показатель чистой первичной продуктивности зоны Полесья. В ходе работы, как предмет анализа, использовались снимки, содержащие необходимую геопространственную информацию, а именно – показатель формирования чистой первичной продукции экосистем полесской зоны Украины.

Цель проведения анализа – определить наличие и степень влияния биоклиматических показателей и производных от них на показатель чистой первичной продуктивности зоны Полесья. Основываясь на результатах полученных данных можно будет сделать вывод – какие из климатических показателей оказывают наибольшее влияние на прирост чистой первичной продукции зоны Украины.

В результате регрессионного анализа, коэффициент корреляции показал отсутствие влияния 6 климатических факторов на прирост биомассы флоры: количество осадков в наиболее сухом квартале; сумма осадков за осенне-зимне-весенний период; количество осадков в наиболее холодном квартале; количество осадков наиболее засушливого месяца; максимальная температура самого теплого месяца. Для корреляционного анализа использовались слои ГИС для зоны Полесья, содержащие геопространственную информацию о производственных процессах в экосистемах, биоклиматические показатели, характер почвенного покрова, интенсивность солнечной инсоляции.

Для исследования связей показателя чистой первичной продуктивности с характером почвенного покрова, была использована карта почвенного покрова. Для исследования влияния высот на формирование ЧПП использовался слой, загруженный с сайта BIOCLIM2.

Умеренный показатель силы связи отражают 6 следующих признаков: годовой ход температур, сезонность температур, минимальный показатель температуры наиболее холодного месяца года, средняя температура наиболее холодного квартала, средняя годовая температура и средняя температура наиболее влажного квартала. Соответствующий результат корреляционного анализа можно объяснить зависимостью, отражает адаптационные возможности растений в соответствии с изменениями температурного режима.

Установлено, что наибольшее влияние на прирост чистой первичной продуктивности, как одного из основных компонентов степных экосистем имеет показатель инсоляции. Слабое влияние на вегетационные процессы проявляют основные и производные показатели уровня осадков (годовые осадки, их сезонность и уровень осадков по кварталам), производные показатели температуры (средняя температура наиболее теплого и засушливого кварталов), типы почв степной зоны и высота.

Ключевые слова: *биоклиматические показатели, пространственный анализ, Полесье, первичная продукция*

Sliuta Alina

SPATIAL ANALYSIS OF THE INFLUENCE OF BIOCLIMATIC INDICATORS ON ECOLOGICAL SYSTEMS OF POLESYA ZONE

The article performed a regression analysis of bioclimatic indicators, according to which the correlation coefficient was analyzed. The presence and degree of influence of bioclimatic indicators and their derivatives on the index of net primary productivity of the Polesie zone has been determined. In the course of the work, as the subject of analysis, we used images containing the necessary geospatial information, namely, an indicator of the formation of the net primary production of ecosystems in the Polissya zone of Ukraine.

The purpose of the analysis is to determine the presence and degree of influence of bioclimatic indicators and their derivatives on the index of net primary productivity of the Polesie zone. Based on the results of the data obtained, it can be concluded – which of the climatic indicators have the greatest impact on the increase in net primary production of the zone of Ukraine.

As a result of regression analysis, the correlation coefficient showed the absence of the influence of 6 climatic factors on the growth of flora biomass: the amount of precipitation in the driest quarter; the amount of precipitation for the autumn-winter – spring period; rainfall in the coldest quarter; precipitation of the driest month; maximum temperature of the warmest month. For correlation analysis, GIS layers for the Polesie zone were used, containing geospatial information about production processes in ecosystems, bioclimatic indicators, the nature of the soil cover, and the intensity of solar insolation.

To study the relationship between the indicator of net primary productivity and the nature of the soil cover, a map of the soil cover was used. To study the effect of heights on the formation of NWP, a layer was downloaded from the BIOCLIM2 website.

A moderate indicator of bond strength is reflected by the following 6 signs: annual temperature variation, temperature seasonality, minimum temperature indicator of the coldest month of the year, average temperature of the coldest quarter, average annual temperature and average temperature of the wettest quarter. The corresponding result of the correlation analysis can be explained by dependence, reflects the adaptive capabilities of plants in accordance with changes in temperature conditions.

It is established that the greatest influence on the increase in net primary productivity, as one of the main components of the steppe ecosystems, has an insolation index. The main and derivative indicators of the level of precipitation (annual precipitation, their seasonality and level of precipitation by quarters), derivative indicators of temperature (average temperature of the warmest and driest quarters), soil types of the steppe zone and altitude have a weak effect on vegetation processes.

Key words: *bioclimatic indicators, spatial analysis, Polesie, primary production.*

Дата надсилання до редакції 26.02.2020

Марина Андріївна Шавлак,

ЗЕМЕЛЬНА РЕФОРМА ЯК СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

В статті розглядаються питання щодо впровадження земельної реформи, яка сприятиме ефективному та раціональному природокористуванню, що призведе до покращення показників сільськогосподарського виробництва, економічного та соціально-демографічного благополуччя населення.

Ключові слова: земля, земельна реформа, обіг земель, ринок земель, право на землю, сільськогосподарські землі.

Марина Андреевна Шавлак

ЗЕМЕЛЬНАЯ РЕФОРМА КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ЭФФЕКТИВНОГО ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ

На современном этапе развития демократической Украины и социально-ориентированной рыночной экономики актуальным и одним из самых дискуссионных остается вопрос земельной реформы в отношении закрепленных Конституцией Украины и Земельным Кодексом прав на землю, ведь именно введение открытого и прозрачного рынка земель является залогом обеспечения эффективного и рационального природопользования, улучшение показателей сельскохозяйственного производства, экономического и социально-демографического благополучия населения и, как результат, устойчивого общенационального развития Украины.

Проблемным вопросом внедрения земельной реформы занимались такие ученые как П. Гавришь, В. Голян, А. Даниленко, А. Забловский, Д. Добряк, Я. Гадзало, Ю. Лузган и др. Отдавая должное значительному научному наследию и глубине проведенных исследований, более тщательного исследования требуют вопросы внедрения земельной реформы.

2020 является решающим для Украины в контексте реализации земельной реформы, а именно введения действенного нормативно-правового обеспечения регулирования земельных отношений. Реализация земельной реформы должно происходить последовательно и взвешенно, учитывая, в первую очередь, интересы граждан, с целью недопущения отчуждения земель по заниженным ценам, неконтролируемого перераспределения земельных участков, и потери земли как самого дорогого национального достояния. Таким образом, можно отметить, что проведение земельной реформы будет способствовать развитию предприятий аграрной отрасли страны, привлечению инвестиций в сельское хозяйство Украины. В связи с этим требуют дальнейшего исследования проблемы и перспективы инвестиционной привлекательности предприятий аграрной отрасли Украины.

Ключевые слова: земля, земельная реформа, оборот земель, рынок земель, право на землю, сельскохозяйственные земли.

Maryna Shavlak

LAND REFORM AS A COMPONENT OF EFFECTIVE NATURAL MANAGEMANT IN UKRAINE

At the present stage of building a democratic Ukraine and developing a socially oriented market economy, the issue of land reform regarding the land rights set out in the Constitution of Ukraine and the Land Code remains relevant, since the introduction of an open and transparent land market is the key of ensuring an efficient and rational nature management, improvement of agricultural production, economic and socio-demographic well-being of the population and, in result, sustainable national development of Ukraine.

The problem issues of implementation of land reform were discussed by such scientists as P. Gavris, V. Golyan, A. Danylenko, A. Zablovsky, D. Dobryak, Y. Hadzalo, Y. Luzgan, etc. Given the considerable scientific base of researches and depth of researches, the issues of implementation of land reform require more thorough researches. 2020 is crucial for Ukraine in the context of the implementation of land reform, namely the introduction of an effective legal support for the regulation of land relations. The implementation of land reform should take place in a consistent and balanced manner, first of all taking into account, the interests of citizens in order to prevent the alienation of land at low prices, uncontrolled redistribution of land, and the loss of land as the most expensive national treasure. Thus, it can be noted that the land reform will contribute to the development of agricultural enterprises of the country, attracting investment in agriculture of Ukraine. In this regard, require further study of the problems and prospects of investment attractiveness of enterprises of the agricultural sector of Ukraine.

Key words: *land, land reform, land turnover, land market, land right, agricultural land.*

Дата надсилання до редакції 26.02.2020

Артур Артурович Ніколов, Ольга Михайлівна Левада
ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ МЕЛІОРАТИВНОГО
ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ У ВЕСЕЛІВСЬКОМУ РАЙОНІ
ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

Сучасна система землекористування Веселівського району Запорізької області розглядається як складний об'єкт, що характеризується різноманітністю форм власності, цільового використання, динамічністю розвитку (зміна складу угідь, об'єктів господарювання), а також отриманням максимального економічного прибутку в процесі використання. Це, своєю чергою, поглиблює проблеми антропогенного навантаження на земельні ресурси, нераціональних землекористування, структури земельних угідь тощо. Для вирішення зазначених проблем запропоновано оптимізацію меліоративних земельних земель району.

Ключові слова: *меліоративне землекористування, Веселівський район, умови зволоження, дренаж, гіпсування, агротехнічні заходи, сольовий режим ґрунтів.*

Дата надсилання до редакції 26.02.2020

Марія Сергіївна Овчинникова, Олександр Вікторович Непша
ПРИРОДНІ ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ МЕРЕЖІ ЗАПОВІДНИХ
ТЕРИТОРІЙ ЗАХІДНОГО ВОЛИНО-ПОДІЛЛЯ

Західний регіон України характеризується значним ландшафтним і біотичним різноманіттям. Це є визначальним фактором у формуванні і територіальному розміщенні об'єктів та територій природно-заповідного фонду західної частини Волино-Поділля. Природними передумовами створення заповідних об'єктів Західного Волино-Поділля є значна ландшафтна та біотична різноманітність, наявність рідкісних видів рослинного та тваринного світу, значна частка території зайнятої під природною рослинністю. Це своєю чергою і вплинуло на розвиток сучасної мережі територій природно-заповідного фонду.

Ключові слова: природні передумови, заповідні території, Західне Волино-Поділля, ландшафтна різноманітність, біологічна різноманітність, природна рослинність.

Дата надсилання до редакції 24.02.2020

Євгенія Юріївна Варфоломеєва
Христина Іванівна Стегареску, Олександр Вікторович Непша
ДЕГРАДАЦІЯ ЗЕМЕЛЬ В ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ В РЕЗУЛЬТАТІ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Надмірна розораність території Запорізької області погіршує екологічні умови та можливості саморегулювання агроландшафту, знижує активність ґрунтоутворюючих процесів та природної родючості ґрунтів, посилює їх ерозію. Визначено, що на швидкість ерозійних процесів впливають природні та антропогенні фактори. В Запорізькій області по даних земельного обліку станом на 01.01.2020 року налічується 38,5520 тис. га (2,28 %) деградованих земель сільськогосподарського призначення, що потребують консервації

Ключові слова: деградація земель, ерозійні процеси, ґрунти, водна ерозія ґрунтів, вітрова ерозія ґрунтів, сільськогосподарське природокористування.

Дата надсилання до редакції 26.02.2020

Роман Юрійович Лемішко, Олександр Вікторович Непша
СУЧАСНИЙ ГЕОЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ПОВЕРХНЕВИХ ВОД
ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

На території Полтавської області налічується 146 річок (водотоків довжиною понад 10 км) загальною довжиною 5100 км. Серед них дві великі (понад 500 км) – Дніпро і Псел; дев'ять середніх (довжиною 101...500 км); 135 малих річок (100 км і менше). Є також приблизно 1600 струмків. Річкова система у сучасному вигляді сформувалася в кінці льодовикової епохи. Нахил поверхні області зумовлює переважний напрям річкової сітки: майже всі річки течуть з півночі на південь або з північного сходу на південний захід і є лівими притоками Дніпра. Середня густина річкової мережі 0,27 км/км².

Ключові слова: поверхневі води, Полтавська область, геоекологічний стан поверхневих вод, водні об'єкти, водосховище, річка, гранично-припустимі концентрації.

Дата надсилання до редакції 26.02.2020

Геннадій Вілійович Тамбовцев, Наталя Віталіївна Балабатько
ЄВРОПЕЙСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЩОДО УПРАВЛІННЯ
ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ

Екологічне законодавство Європейського Союзу (ЄС) розвивалося протягом більш як 30 років та нараховує близько 300 законодавчих актів, серед яких директиви, регламенти, рішення, рекомендації, повідомлення та інші політичні документи.

Водні ресурси є однією з найбільш регульованих сфер законодавства ЄС про навколишнє середовище. Базуючись на необхідності фундаментального перегляду законодавчої бази з метою розроблення нової політики ЄС у галузі використання водних ресурсів, а також на підставі проведених консультацій з широким колом спеціалістів, Європейська економічна комісія запропонувала нову рамкову Водну директиву ЄС, яка була затверджена в 2000 році.

Ключові слова: європейське законодавство, водна рамкова директива, водні ресурси, управління водними ресурсами, використання і збереження водних ресурсів.

Дата надсилання до редакції 25.02.2020

М. Резенькова

РІВЕНЬ ЗАБРУДНЕННЯ РІЧКИ ГАНГ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА
ЛЮДЕЙ

В статті висвітлено питання техногенного та антропогенного впливу людини на довкілля на прикладі річки Ганг. Розглянуто основні види забруднень та шляхи їх надходження. Виявлено, що забруднення впливають на стан здоров'я, осіб, які користуються водою річки. З'ясовано що сучасний екологічний стан річки Ганг характеризується як катастрофічний.

Ключові поняття: Ганг, забруднення, річка, екологічний стан, захворювання.

Дата надсилання до редакції 26.02.2020

Дмитро Васильович Вінніченко, Олександр Вікторович Ненша
ПРОБЛЕМА ЗАБРУДНЕННЯ ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВ ЗАПОРІЗЬКОЇ
ОБЛАСТІ

Роль води у нашому житті важко оцінити. Вода є справжнім природним багатством, основою життя на Землі. Вода відіграє важливу роль у суспільстві й має широкий спектр використання. Окрім задоволення особистих потреб людини, вона практично використовується у всіх галузях економіки. Основними споживачами водних ресурсів в Запорізькій області є енергетична галузь, металургійна промисловість, машинобудування, житлово-комунальний сектор. Також, велика кількість води

використовується у сільському господарстві на зрошення сільськогосподарських угідь.

Ключові слова: водні об'єкти, поверхневі води, зворотні води, прибережні смуги, забруднення поверхневих вод.

Дата надсилання до редакції 24.02.2020

Геннадій Вілійович Тамбовцев, Марина Олексіївна Кірічок
НАПРЯМИ БОРОТЬБИ ІЗ ЗАБРУДНЕННЯМ ВАЖКИМИ
МЕТАЛАМИ ҐРУНТІВ М. МАРІУПОЛЬ ТА ПРИЛЕГЛИХ ТЕРИТОРІЙ

Незбалансоване антропогенне навантаження на довкілля протягом багатьох десятиріч обумовило значну техногенну ураженість компонентів навколишнього середовища (ґрунти, рослинність, поверхневі і підземні води, атмосферне повітря тощо). Надзвичайно активна виробнича та господарська діяльність людини спричинила значні зміни у довкіллі м. Маріуполь і прилеглих територій. Найбільшу небезпеку для навколишнього середовища досліджуваної території становить забруднення ґрунтів важкими металами (ВМ), що потрапляють переважно від викидів підприємств чорної металургії.

Ключові слова: забруднення важкими металами, місто Маріуполь, ґрунти, еколого-геохімічний стан ґрунтів, палюючі, ознаки деградації ґрунтів.

Дата надсилання до редакції 26.02.2020

Геннадій Вілійович Тамбовцев, Ірина Анатоліївна Макєєва
ОСОБЛИВОСТІ ПОШИРЕННЯ АБРАЗІЇ БЕРЕГІВ АЗОВСЬКОГО ТА
ЧОРНОГО МОРІВ В МЕЖАХ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Швидкість та динаміка абразійно-аккумулятивних процесів залежить від ряду факторів: літодинамічних, геологічних, гідрологічних, еолових і т.ін. Лише комплексне вивчення впливу цих факторів на узбережжя може дати об'єктивні показники динаміки розвитку абразійних та аккумулятивних форм

Довжина берегової лінії з розвитком абразії у межах АР Крим складає 822 км (Чорне та Азовське моря), Миколаївської – 17,8 км, Одеської – 86,0 км та Херсонської – 128,0 км областей (Чорне море) та близько 340 км на Азовському морі – Донецька (69,7 км) та Запорізька області (270,0 км разом з лиманами)

Ключові слова: абразія берегів, берегова лінія, активна частина берегу, Азовське море, Чорне море, екзогенні геологічні процеси

Дата надсилання до редакції 26.02.2020

С. В. Білоус, Ю. О. Масюк, І. З. Мункачій

ОКРЕМІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ ТА ЇХ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЛЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ТУРИСТИЧНОГО РИНКУ

Розкрито суть готельно-ресторанної сфери та обґрунтовано необхідність та важливість розвитку цієї сфери з точки зору розвитку туризму. Досліджено статистичні показники розвитку ресторанного та готельного бізнесу в Україні. Авторами виокремлено ряд особливостей конкуренції в готельно-ресторанному бізнесі та здійснений їх аналіз. Звернено основну увагу на необхідності підтримання конкурентоспроможності підприємства. Досліджено окремі сучасні тенденції розвитку готельно-ресторанного бізнесу на основі використання віртуальної реальності та розширеної реальності.

Ключові слова: конкурентоспроможність, сегмент ринку, готельно-ресторанний бізнес, віртуальна реальність, розширена реальність.

Дата надсилання до редакції 13.02.2020

Вероніка Володимирівна Лисенко

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ

Розглянуто загальні тенденції розвитку міжнародного туризму в світі. Виділено основні фактори, що визначають майбутнє туризму. Обґрунтовано сукупність дій з боку урядів країн з метою збереження та примноження туристичної привабливості. Підкреслено, що туристична галузь входить в число економічних форвардів, дає значну величину доданої вартості.

Ключові слова: міжнародний туризм, тенденції, конкуренція, державна політика.

Вероника Владимировна Лысенко

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ МЕЖДУНАРОДНОГО ТУРИЗМА

Рассмотрены общие тенденции развития международного туризма в мире. Выделены основные факторы, определяющие будущее туризма. Обоснованно совокупность действий со стороны правительств стран с целью сохранения и приумножения туристической привлекательности. Подчеркнуто, что туристическая отрасль входит в число экономических форвардов, дает значительную величину добавленной стоимости.

Ключевые слова: международный туризм, тенденции, конкуренция, государственная политика.

Veronika Lysenko

CURRENT TRENDS OF INTERNATIONAL TOURISM DEVELOPMENT

The general trends of international tourism development in the world are considered. The main factors that determine the future of tourism are highlighted. The set of actions by the governments of the countries to preserve and increase the

tourist attractiveness is substantiated. It is emphasized that the tourism industry is among the economic forwards, giving a considerable amount of added value.

Keywords: *international tourism, trends, competition, state policy.*

Дата надсилання до редакції 26.02.2020

Павло Володимирович Романів

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Ефективний розвиток рекреаційно-туристичної галузі вимагає скоординованих зусиль представників різних структур задля сталого розвитку території. У статті на багатьох прикладах, зокрема Карпатського регіону України показано аспекти неузгодженостей екологічної та економічної складової, у результаті чого може відчуватися соціальна напруга. Завдяки погодженим принципам та механізмам скоординованої підтримки розвитку туризму та рекреації на основі багатого потенціалу на різних рівнях, у тім числі міжнародному, можна забезпечити формування конкурентоспроможної системи туристсько-рекреаційних послуг на національному та міжнародному рівні.

Ключові слова: *сталий розвиток, рекреаційно-туристична галузь, Карпатський регіон України, структурно-функціональні аспекти.*

Романів Павел Владимирович

СТРУКТУРНО-ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ РЕКРЕАЦИОННО-ТУРИСТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ

На современном этапе развития производительных сил устойчивое развитие территорий, отраслей, хозяйства в целом является определяющим в формировании программ и стратегий развития. Туристическая отрасль для Карпатского региона Украины имеет значение как регионально формирующим в ближайшем будущем. Однако, существует ряд экологических и социально-экономических препятствий на пути к устойчивому пространственному развитию туризма, которые определяются институциональными, планировочными, социальными детерминантами. Главной целью статьи является выявление главных аспектов, определяющих устойчивое развитие туризма в контексте регионального развития.

Эффективное развитие рекреационно-туристической отрасли требует скоординированных усилий представителей различных структур для устойчивого развития территории. Цель статьи заключается в установлении экологических, социальных и экономических аспектов устойчивого развития рекреационно-туристической отрасли на примере Карпатского региона Украины. В статье на многих примерах, в частности Карпатского региона Украины показано аспекты несоответствия экологической и экономической составляющей, в результате чего может ощущаться социальное напряжение. Благодаря согласованным принципам и

механизмам скоординированной поддержки развития туризма и рекреации на основе богатого потенциала на различных уровнях, в том числе международном, можно обеспечить формирование конкурентоспособной системы туристско-рекреационных услуг на национальном и международном уровне. Территория исследования характеризуется разнообразным набором потенциальных и актуальных ресурсов, при условии надлежащего экологически обусловленного использования приблизит территорию до определенного социально-экономического равновесия. Интегрированное устройство, охрана и рациональное использование рекреационных территорий горных систем должны стать приоритетными направлениями в региональных программах развития туризма. Поэтому в статье проанализирован ряд принципов интегрированного регулирования рекреационно-туристической отрасли горных территорий.

Дальнейшие исследования нужно направлять на изучение факторов устойчивого развития, их сочетание, гармоничного воздействия на туристическую отрасль.

Ключевые слова: *устойчивое развитие, рекреационно-туристическая отрасль, Карпатский регион Украины, структурно-функциональные аспекты.*

Pavlo Romaniv

STRUCTURAL-FUNCTIONAL ASPECTS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE RECREATION-TOURISM INDUSTRY

At the present stage of development of productive forces sustainable development of territories, industries, economy as a whole is decisive in the formulation of development programs and strategies. The tourism industry for the Carpathian region of Ukraine is important as a region-forming region in the near future. However, there are a number of environmental and socio-economic barriers to sustainable spatial development of tourism, which are determined by institutional, planning, social determinants. The main purpose of the article is to identify the main aspects that determine the sustainable development of tourism in the context of regional development.

Effective development of the recreational and tourism industry requires the coordinated efforts of representatives of different structures for the sustainable development of the territory. The purpose of the article is to establish the ecological, social and economic aspects of sustainable development of the recreational and tourism industry on the example of the Carpathian region of Ukraine. Many examples, in particular, of the Carpathian region of Ukraine, show aspects of environmental and economic disparities that may result in social tension. Thanks to the agreed principles and mechanisms of coordinated support for the development of tourism and recreation based on rich potential at different levels, including international, it is possible to ensure the formation of a competitive system of tourist and recreational services at national and international level. The study area is characterized by a diverse set of potential and current resources that, subject to proper environmental conservation, will bring the area closer to a certain socio-economic equilibrium. Integrated

arrangement, protection and rational use of recreational areas of mountain systems should be priorities in regional tourism development programs. Therefore, the article analyzes a number of principles of integrated regulation of the recreational and tourism industry of mountain areas.

Further research should be directed to the study of the factors of sustainable development, their combination, harmonious impact on the tourism industry.

Keywords: *sustainable development, recreational and tourism industry, Carpathian region of Ukraine, structural and functional aspects.*

Дата надсилання до редакції 18.02.2020

Гілета Любов Андріївна, Корецька Іванна Романівна*

РОЗВИТОК ПІШОХІДНОГО ТУРИЗМУ В СЕЛАХ СТІЛЬСЬКО ТА ДУБРОВА

Розглянуто умови сприятливі для розвитку туризму в селах Стільсько та Дуброва – природні умови та унікальна історична спадщина. З використанням загальнонаукових та спеціальних методів, зокрема картографічного розроблено пішохідний маршрут «Стільсько–Дуброва – історія Білих Хорватів та їх нащадків». Описано історичну спадщину території на кожній з зупинок маршруту, що є незначною часткою великої території Стільського Горбогір'я. Зазначено, особливості розробленого маршруту – незначна протяжність, що підвищує його доступність для більшого числа рекреантів та якісне і цікаве наповнення.

Ключові слова: *сільський туризм, історична спадщина, городище, туристичний пішохідний маршрут.*

Дата надсилання до редакції 11.02.2020

Хомич Наталя Петрівна, Корецька Іванна Романівна,

СТАН РОЗВИТКУ КРУЇЗНИХ ТУРИСТИЧНИХ МАРШРУТІВ В УКРАЇНІ

Розглянуто питання розвитку круїзного туризму в Україні. Виділено фактори, що стримують розвиток круїзного туризму. Для ефективного розвитку круїзного туризму у портах пропонується впроваджувати сучасні методи взаємодії всіх суб'єктів ринку, органів влади, міжнародних організацій та залучення інвестицій у цю сферу, тому що тут є значний потенціал для розвитку.

Ключові слова: *«круїз», «порти», «туристи», «Чорномор'я».*

Дата надсилання до редакції 26.02.2020

Мункачій Ірина Зеновіївна, Білоус Софія Василівна

МАРКЕТИНГ-МЕНЕДЖМЕНТ СУБ'ЄКТІВ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. *Розкрито ефективність діяльності суб'єктів підприємництва, що значною мірою залежить від рівня та якості використання такого важливого ринкового інструментарію, як маркетинговий менеджмент. Досліджено вживання в науковій літературі термінів “управління маркетингом”, “маркетингове управління”,*

“маркетинговий менеджмент” як синонімів, виходячи із загальноприйнятого тлумачення їх змісту є цілком виправданим. Виокремлено системний і функціональний підходи до управління маркетингом суб’єктів підприємництва та сформульовано висновок про тотожність понять “управління маркетингом” і “маркетинговий менеджмент” на сучасному етапі розвитку управлінських процесів.

Ключові слова: маркетинг, ринок, управління маркетингом, маркетингове управління, маркетинг-менеджмент, суб’єкти підприємництва

Дата надсилання до редакції 06.02.2020

Р. Є. Качаровський, І. В. Єрко, Н.В. Чир, О. В. Антипюк
ОСЕРЕДКИ ВИШИВКИ У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ
ЯК ОБ’ЄКТИ ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ

Величезне значення для атрактивності території регіону має культурна спадщина, що є визначальною для пізнавального туризму. В цій публікації виокремлено один з елементів народних художніх промислів – вишивку. Зазначено актуальність проведених досліджень. Зосереджено увагу на основних публікаціях даної тематики. В ході вивчення вказаної проблематики дано загальну характеристику основних понять, встановлено особливості виконання вишивки різними техніками, визначено територіальну приналежність осередків та їх геопросторове розміщення, визначено коефіцієнт забезпеченості осередками вишивки в розрізі адміністративних районів Волинської області. З’ясовано проблемні питання розміщення осередків вишивки як елементів культурної спадщини, зроблено акцент на їх вирішенні.

Ключові слова: туризм, туристичні ресурси, пізнавальний туризм, художні народні промисли, вишивка, Волинська область.

Р.Е. Качаровский, И. В. Ерко, Н.В. Чир, Е. В. Антипюк
ЦЕНТРЫ ВЫШИВКИ В ВОЛЫНСКОЙ ОБЛАСТИ КАК ОБЪЕКТЫ
ПОЗНАВАТЕЛЬНОГО ТУРИЗМА.

Развитие туристической отрасли каждого региона зависит от наличия на его территории определенного вида ресурсов. Волынская область имеет значительные природные ресурсы, а также мощный историко-культурный потенциал. В частности большую роль здесь играет культурное наследие, имеющее огромное значение для атрактивности территории края, является определяющей для познавательного туризма. Художественные народные промыслы становятся тем мостиком, который обеспечивает представление туристов об истории и обычаях региона. Эта публикация выделяет один из элементов народных художественных промыслов – вышивку. Исследование данной тематики является весьма актуальным, так как оно поможет сохранить, расширить и восстановить утраченные обычаи народа. Историки и культурологи много раз рассматривали этот вопрос, сейчас мы сосредоточились на туристско-географическом аспекте данной тематики, обратив внимание на основные публикации последнего

времени. В ходе изучения указанной проблематики дано общую характеристику основных понятий, установлены особенности выполнения вышивки различными техниками, определено территориальное геопространственное их размещение, определен коэффициент обеспеченности ячейками вышивки в разрезе административных районов Волынской области. Выявлены проблемные места вышивки, предложены некоторые актуальные пути их решения.

Ключевые слова: туризм, туристические ресурсы, познавательный туризм, художественные народные промыслы, вышивка, Волынская область.

R Kacharovsky, I. Yerko, N. Chir, E. Antipyuk

EMBROIDERY FACILITIES IN THE VOLYNSKAYA REGION AS OBJECTS OF CIVIL TOURISM

The development of the tourism industry in each region depends on the availability of certain resources in its territory. Volyn region has significant natural resources and significant historical and cultural potential. In particular, cultural heritage plays an important role here, which is of great importance for the attractiveness of the territory of the region, which is crucial for cognitive tourism. The arts and crafts become a bridge that provides tourists with an idea of the history and customs of the region. This publication highlights one of the elements of folk art crafts - embroidery. The study of this topic is quite relevant, because it will help to preserve, expand and restore the lost customs of the people. Historians and cultural scientists have considered this issue many times, and now we have focused on the tourist-geographical aspect of this topic, paying attention to the major publications of recent times. In the course of studying these issues, the general characteristics of the basic concepts, the peculiarities of embroidery execution by various techniques, the territorial affiliation of the cells and their geospatial location, the ratio of the provision of embroidery cells in the administrative districts of Volyn region were determined. Considering the issues the problematic places of the embroidery industry were identified, some topical ways to solve them for the cultural sector as an element of tourism were suggested.

Key words: tourism, tourist resources, cognitive tourism, folk arts, embroidery, Volyn region.

Дата надсилання до редакції 24.02.2020

Мирослав Степанович Дністрянський

Борис Михайлович Жулканич, Наталія Іванівна Дністрянська

РОЗВИТОК ТУРИЗМУ ЯК ЧИННИК ПОДОЛАННЯ ДЕПРЕСИВНОСТІ МІСТЕЧОК БОЙКІВЩИНИ

Розкрито передумови та можливості розв'язання проблеми подолання депресивності соціально-економічного розвитку малих міських поселень етнографічних районів Українських Карпат на прикладі Бойківщини. Зроблено висновок про те, що зниження економічного потенціалу містечок Бойківщини є перепорою виконання ними функцій центрів обслуговування сільської місцевості. Негативні тенденції економічного розвитку несуть

також загрозу зниження людності міських поселень Бойківщини і втрати ними свого адміністративного статусу. Обґрунтовано висновки про те, що одним з чинників подолання їхнього соціально-економічного відставання може бути розвиток туризму. В цьому контексті проаналізовано туристичний потенціал містечок та відображено деякі перспективи їхнього використання.

Ключові слова: туризм, містечка, Бойківщина, туристичні ресурси, депресивність.

Мирослав Степанович Днистрянський,

Борис Михайлович Жулканич, Наталья Ивановна Днистрянская

РАЗВИТИЕ ТУРИЗМА КАК ФАКТОР ПРЕОДОЛЕНИЯ ДЕПРЕССИВНОСТИ МАЛЫХ ГОРОДСКИХ ПОСЕЛЕНИЙ БОЙКОВЩИНЫ

Одним из факторов динамического социально-экономического развития территорий является оптимальные соотношения в системе расселения. Это прежде всего касается необходимости рационального размещения городских поселений, которые были бы способны обслуживать прилегающую сельскую местность. Отсутствие таких предпосылок является характерным для такого этнографического района Украинских Карпат, как Бойківщина, который сегодня выделяется отставанием в социально-экономическом развитии. Одной из причин такой ситуации является резкое снижение совокупного потенциала городских поселений этой территории.

В пределах бойковского этнографического района размещено четырнадцать городских населенных пунктов, функционирование которых исторически определяло социальное развитие всей территории. Но через современное неблагоприятное экономическое положение бойковские города и поселки городского типа являются депрессивными поселениями. Негативные тенденции экономического развития несут также угрозу снижения количества населения городских поселений Бойківщини и потери ими своего административного статуса.

Одним из факторов преодоления депрессивности городских поселений этого этнографического района и точкой экономического роста является развитие туризма и рекреации. Этому может способствовать наличие разнообразных туристических ресурсов историко-культурного и природного происхождения. Поэтому перспективным для этого района является развитие этнографического и культурно-познавательного туризма, которые могут успешно сочетаться с другими видами туристической деятельности, в частности, сельским зеленым, спортивным и рекреационно-оздоровительным. Среди городов Бойківщини наибольшим уровнем обеспеченности историко-культурными ресурсами выделяется Журавно, Старая Соль, Сколе, Турка и Старый Самбор. Учитывая преимущества рельефа и распространение источников минеральных вод центром рекреации и туризма общегосударственного значения имеет все основания стать Схидниця, где сегодня активно формируется необходимая

инфраструктура спортивного, рекреационно-оздоровительного и «зеленого» туризма. Определенный уровень развития туристической инфраструктуры также в других городских поселениях Бойковицины (Воловец, Ждениево, Мижгирье, Сколе, Славском). Вокруг городских населенных пунктов закарпатской части Бойковицины (Воловец, Мижгирье, Ждениево) и прилегающих сельских поселений, где сосредоточены важные туристско-аттрактивные природные объекты и этнографические заведения, можно организовать целостный туристический кластер. Город Турка является центром проведения украинских бойковских этнических фестивалей, поселок городского типа Великий Березный – словацкого, а поселок Бориня – центром гастрономического туризма. Значительные туристические ресурсы есть и в других городах Бойковицины, однако их привлекательность по разным причинам еще не получила должного информационного представления. Развитие туризма и рекреации в городских поселениях Бойковицины не в состоянии решить все социально-экономические проблемы территории, но может дать толчок развитию других отраслей хозяйства в рамках этого этнографического района.

Ключевые слова: туризм, малые городские поселения, бойковский этнографический район, туристические ресурсы, депрессивность.

Myroslav Dnistrianskyi, Boris Zhulkanich, Natalia Dnistrianska,

TOURISM DEVELOPMENT AS A FACTOR IN THE OVERCOMING OF THE DEPRESSIVITY OF BOYKO'S REGION

One of the factors of the dynamic socio-economic development of the territories is the optimal ratio in the settlement system. This is first and foremost the need for the rational accommodation of urban settlements that would be able to serve the surrounding countryside. The absence of such prerequisites is characteristic of such region of the Ukrainian Carpathians as Boyko's ethnographic area, which today stands out as lagging behind in socio-economic development. One of the reasons for this situation is a sharp decrease in the aggregate potential of urban settlements in the territory.

Within the Boyko's ethnographic district, there are fourteen small towns whose functioning has historically determined the social development of the entire territory. But due to the current economic disadvantage, the Boyko's villages are depressed settlements. Negative tendencies of economic development also threaten to reduce the population of urban settlements of Boyko's ethnographic area lose their administrative status. One of the factors for overcoming the depressiveness of urban settlements of this ethnographic area and the point of economic growth is the development of tourism and recreation. This can be facilitated by the availability of various tourist resources of historical, cultural and natural origin. Therefore, the development of ethnographic and cultural-cognitive tourism, which can be successfully combined with other types of tourist activity, in particular, rural green, sports and recreational health, is promising for this area. Among the towns of Boyko's ethnographic area the highest level of provision of historical and cultural resources stands out Zhuravno, Stara Sil, Skole, Turka and Stary Sambir. Considering the advantages of relief and the distribution of mineral water sources,

the center of recreation and tourism of national importance has every reason to become Skhidnytsia, where today the necessary infrastructure of sports, recreational and green tourism is being actively formed. There is also a certain level of development of tourist infrastructure in other urban settlements of Boyko`s ethnographic area (Volovetsi, Zhdeniyevo, Mizhgirya, Skole, Slavsky). A complete tourist cluster can be organized around the urban Transcarpathian part of Boykivshchyna (Volovets, Mizhgirya, Zhdeniyevo) and the surrounding rural settlements, where important tourist-attractive natural sites and ethnographic establishments are concentrated. The town of Turka is the center of Ukrainian ethnic Boyko`s festivals, the town of Veliky Berezhniy is Slovak, and the village of Borynya is the center of gastronomic tourism. There are significant tourist resources in other towns of Boyko`s ethnographic area, however, due to their various reasons, their attractiveness has not yet been properly reported. The development of tourism and recreation in the urban settlements of Boyko`s ethnographic area is not able to solve all the socio-economic problems of the territory, but can give impetus to the development of other industries within this ethnographic area.

Key words: *tourism, towns, Boyko`s ethnographic area, tourist resources, depression.*

Дата надсилання до редакції 20.02.2020

Галина Михайлівна Гуменюк

НАРОДНІ ХУДОЖНІ ПРОМИСЛИ ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГУЦУЛЬЩИНИ

В даній статті визначено і систематизовано основні види народних ремесел Гуцульщини, особливості їхнього виникнення та розвитку, а також сучасне значення у туризмі та економічному розвитку регіону. Також визначено шляхи підвищення активізації формування культурного ландшафту регіону на основі матеріалів дослідження. Так, інструментами стимулювання розвитку народної культури, а також і туризму у контексті формування загальнонаціональної ідентичності стали державні програми. В статті визначено сучасне значення народних ремесел Гуцульщини в суспільстві та туризмі.

Ключові слова: *народні художні промисли, художнє ткацтво гуцулів, ліжникарство, народне мистецтво, українська етнічна культура.*

Галина Михайловна Гуменюк

НАРОДНЫЕ ХУДОЖЕСТВЕННЫЕ ПРОМЫСЛЫ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ГУЦУЛЬЩИНЫ.

В данной статье определены и систематизированы основные виды народных ремесел Гуцульщины, особенности их возникновения и развития, а также современное значение в туризме и экономическом развитии региона. Целью статьи является выявление и установление исторических и географических особенностей рекреационного потенциала Гуцульщины и

поиск путей их сохранения, возрождения и развития как одного из важных направлений оптимизации природопользования в регионе. Также определены пути повышения активизации формирования культурного ландшафта региона на основе материалов исследования.

Ключевые слова: народные художественные промыслы, художественное ткачество гуцулов, лужникарство, народное искусство, украинская этническая культура.

Halyna Mykhailivna Humenyuk

PEOPLE'S ARTICLES AS A COMPONENT OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF HUTSUL

This article identifies and systematizes the main types of folk crafts of the Hutsul region, peculiarities of their origin and development, as well as the modern importance in tourism and economic development of the region. The purpose of the article is to identify and establish the historical and geographical features of the recreational potential of the Hutsul region and to find ways to preserve, revive and develop it as one of the important directions of optimization of nature management in the region. The ways of enhancing the cultural landscape formation of the

Key words: folk art crafts, artistic weaving of Hutsuls, lozharstvo, folk art, Ukrainian ethnic culture. region based on the research materials are also identified.

Дата надсилання до редакції 24.02.2020

Слащук Андрій Миколайович, Галина Олександрівна Бернадська

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОЇ ІНДУСТРІЇ РІВНЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті проаналізовано сучасний стан готельної індустрії на території Рівненської області, а саме кількість та місткість готелів та аналогічних засобів розміщування по містах та районах починаючи з 2015 року. Також висвітлено аналіз кількості осіб, що користувалася готельними підприємствами. Обґрунтовано основні причини зменшення кількості готелів в регіоні.

Ключові слова: туризм, готельна індустрія, заклади розміщення, Рівненська область

Дата надсилання до редакції 15.02.2020

Тетяна Григорівна Ткаченко

НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ

Туризм стає надійним і сталим сектором світової економіки, навіть в умовах нестабільності, невизначеності та соціальних потрясінь. Всесвітня туристична Організація (ЮНВТО) відзначає 2020-й як «Рік туризму та сільського розвитку». Відвідування одного іноземного туриста в країні приводить до збільшення робочих місць, що сприяє в першу чергу збільшенню місцевих бюджетів. Тому аналіз природних, рекреаційних ресурсів, історико-культурного надбання дає широкі можливості для розвитку різноманітних видів туризму.

Ключові слова: туризм, рекреація, туристичний потенціал, сільський, зелений туризм

Дата надсилання до редакції 16.02.2020

Бутенко Тетяна Андріївна,

Сисоєва Світлана Ігорівна, Ткаченко Тетяна Григорівна,

РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНИХ БРЕНДІВ ДЕСТИНАЦІЙ СЕЛИЩА ДОКУЧАЄВСЬКЕ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Розвиток туристичної галузі України передбачає максимальне розкриття туристичних можливостей регіонів. Селище Докучаєвське, маючи цікаві дестинації, створює можливості для розробки науково-пізнавальних туристичних маршрутів, що має приваблювати туристів, але для цього повинні бути розроблені відповідні регіональні програми туристичного маркетингу. Одним з напрямів розвитку внутрішньої маркетингової інфраструктури території є створення туристично-інформаційних центрів (пунктів). З метою ефективної організації просування туристичного продукту серед споживачів туристичних послуг необхідним є використання у їх діяльності такого маркетингового інструменту як бренд.

Ключові слова: туристична дестинація, туристична послуга, маркетинг, бренд, брендинг.

Дата надсилання до редакції 26.02.2020

Hanna Sukhanova, Viktor Ushakov, Maxim Kupreenko

OPPORTUNITIES OF THE STAROBERDYANSK AND BOGATYR FORESTS FOR COMPETITIVE TOURISM OF STUDENT YOUTH

The importance of vegetation, especially forests as a recreational resource is very high. A person's stay in an environment of forest landscapes has a beneficial effect on his physical and emotional health. Forests to the greatest extent contribute to increasing the oxygen content in the air and its ionization, absorption of carbon dioxide, and air purification from various types of pollution. Of particular importance are the forests of territories that have the full range of natural and other conditions necessary for the development of recreation and tourism: a favourable climate, transport and pedestrian access, the presence of clean reservoirs, beautiful landscapes, etc. These are the conditions that characterize the Staroberdyansk and Bogatyr forestries of the Zaporizhzhya region. Therefore, they are actively involved in the recreational and tourist activities of students.

Keywords: Staroberdyansk forestry, Bogatyr forestry, natural conditions, competitive tourism, vegetation, relief conditions.

Ганна Суханова, Віктор Ушаков, Максим Купреєнко

МОЖЛИВОСТІ СТАРОБЕРДЯНСЬКОГО ТА БОГАТИРСЬКОГО ЛІСУ ДЛЯ КОНКУРЕНТОСПЕКТИВНОГО ТУРИЗМУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Важливість рослинності, особливо лісів як рекреаційного ресурсу, дуже велика. Перебування людини в оточенні лісових ландшафтів сприятливо впливає на його фізичне та емоційне здоров'я. Найбільшою мірою ліси сприяють збільшенню вмісту кисню у повітрі та його іонізації, поглинанню вуглекислого газу та очищенню повітря від різних видів забруднення. Особливе значення мають ліси територій, які мають повний спектр природних та інших умов, необхідних для розвитку рекреації та туризму: сприятливий клімат, транспорт та пішохідний доступ, наявність чистих водойм, прекрасних ландшафтів тощо. умови, що характеризують Старобердянське та Богатирське лісництва Запорізької області. Тому вони активно залучаються до рекреаційно-туристичної діяльності учнів.

Ключові слова: *Старобердянське лісництво, Богатирське лісове господарство, природні умови, конкурентний туризм, рослинність, рельєфні умови.*

Дата надсилання до редакції 26.02.2020

Валентина Михайлівна Іванова, Ольга Миколаївна Шелудько
**ПРИРОДНІ РЕКРЕАЦІЙНІ РЕСУРСИ ЯК УМОВИ РОЗВИТКУ
ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗАПОРІЗЬКОГО КРАЮ**

Запорізька область має значні рекреаційно-курортні та туристичні ресурси. Південь області омивається водами Азовського моря, берегова лінія якого в межах області складає біля 350 км. Сприятливий клімат, чудові прибережні пейзажі Дніпра, джерела мінеральної води і лікувальні грязі, ласкаве, тепле Азовське море приваблюють туристів. Курорт державного значення Бердянськ, місто Приморськ та смт. Кирилівка користуються великою популярністю у відпочиваючих як курортні центри.

Ключові слова: *природні рекреаційні ресурси, туристичний потенціал, клімат, природні мінеральні води, лікувальні грязі, узбережжя Азовського моря.*

Дата надсилання до редакції 26.02.2020

Віктор Вікторович Єсіпов,
**АНАЛІЗ РЕКРЕАЦІЙНО - ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

В статті йдеться про потенціал туристичної галузі Харківщини та можливості його застосування, можливі способи вирішення проблем галузі та напрямки розвитку. Перспективні види туризму та способи оптимізації туристичної діяльності області.

Ключові слова: *туризм; рекреаційний потенціал; перспективні напрямки розвитку; Харківщина, проблеми туристичної галузі; способи оптимізації інфраструктури.*

Дата надсилання до редакції 23.02.2020

Юлія Ігорівна Муромцева

ПЕРЕПИС НАСЕЛЕННЯ – ЯК АТРИБУТ ДЕРЖАВНОСТІ ТА НЕОБХІДНИЙ ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Стаття присвячена питанню необхідності проведення Другого Всеукраїнського перепису населення. Важливість перепису населення прирівнюється до таких атрибутів державності, як територія, право, армія, народ, прапор, герб, тощо. Переписи населення - важлива інформаційна база про населення, дані яких потрібні для ефективного державного управління. У статті розглянуто історію переписів населення на території України у сучасних міжнародновизнаних кордонах. Наголошено, що Україна, будучи однією з великих за чисельністю населення країн у Європі та світі на початку ХХ ст., не мала своєї державності, а перебувала у складі різних держав та імперій (Російської, Австро-Угорської, СРСР, тощо). Отже, історичні дані переписів населення України мають розпорошений характер через наявність різних програм переписів населення, різний час їх проведення, різних "власників" інформації, закритість та недоступність деяких даних.

В Україні у сучасних міжнародновизнаних кордонах проводився лише один Всеукраїнський перепис населення 2001 року, з дати проведення якого минуло 19 років. Інформаційна база цього перепису вже застаріла та не відповідає сучасним завданням суспільства, держави та міжнародної спільноти. За час, що пройшов після Першого Всеукраїнського перепису населення, в країні з'явилися нові реалії та проблеми, вирішення яких вимагає актуальної інформації та всебічні знання про населення України. Це такі проблемки як тимчасово окуповані території та зміна фактично контрольованих державою Україною власних кордонів, міграції населення, поява внутрішньо переміщених осіб, "відтік мізків", пенсійна реформа, старіння населення, реформа освіти, медицини, актуалізація даних виборчої системи, етнічних даних тощо.

Разом із суспільними проблемами з'явилися і нові технічні можливості більш ефективного, точного і швидкого проведення переписів населення, які може використати Україна - це інформаційні технології у зборі, обробці та оприлюдненні інформації, GIS-технології, тощо.

Україна, як суб'єкт міжнародного права, потребує оновленої статистичної інформації про населення. Необхідність цього зумовлена демографічними, етнічними, соціальними, економічними та політичними процесами, що відбувалися з часів Першого Всеукраїнського перепису населення, та управлінням ними. Сучасні технології дадуть змогу провести Другий Всеукраїнський перепис населення швидко та вчасно, а також обробити і оприлюднити необхідну державі інформацію.

Ключові слова: переписи населення, демографія, українська державність, статистика населення, Всеукраїнський перепис населення, кордони країни, міграції, картографування населення.

Юлія Ігорівна Муромцева

ПЕРЕПИСЬ НАСЕЛЕНИЯ - КАК АТРИБУТ ГОСУДАРСТВЕННОСТИ И НЕОБХОДИМЫЙ ИНСТРУМЕНТ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ

Статья посвящена вопросу необходимости проведения Второй Всеукраинской переписи населения. Важность переписи населения приравнивается к таким атрибутам государственности, как территория, право, армия, народ, флаг, герб и тому подобное. Переписи населения - важная информационная база о населении, данные которых необходимы для эффективного государственного управления. В статье рассмотрена история переписей населения на территории Украины в современных международно признанных границах. Отмечено, что Украина, будучи одной из крупных по численности населения стран в Европе и мире в начале XX в., не имела своей государственности, а входила в состав различных государств и империй (Российской, Австро-Венгерской, СССР и т.д.). Поэтому исторические данные переписей населения Украины имеют разрозненный характер из-за наличия различных программ переписей населения, разного времени их проведения, различных "владельцев" информации, закрытости и недоступности некоторых данных.

В Украине в современных международно признанных границах проводилась только одна Всеукраинская перепись населения 2001 года, с даты проведения которой прошло 19 лет. Информационная база этой переписи уже устарела и не соответствует современным задачам общества, государства и международного сообщества. За время, прошедшее после первой Всеукраинской переписи населения, в стране появились новые реалии и проблемы, решение которых требует актуальной информации и всесторонних знаний о населении Украины. Это такие проблемы как временно оккупированные территории и изменение фактически контролируемых государством Украина собственных границ, миграции населения, появление внутренне перемещенных лиц, "отток мозгов", пенсионная реформа, старение населения, реформа образования, медицины, актуализация данных избирательной системы и этнического состава населения и т.п..

Вместе с общественными проблемами появились и новые технические возможности более эффективного, точного и быстрого проведения переписей населения, которые может использовать Украина - это информационные технологии в сборе, обработке и обнародовании информации, GIS-технологии, и тому подобное.

Украине, как субъекту международного права, необходимо обновление статистической информации о населении. Необходимость этого обусловлена демографическими, этническими, социальными, экономическими и политическими процессами, происходившими со времен Первой Всеукраинской переписи населения, и управлением ими. Современные технологии позволят провести Вторую Всеукраинскую перепись населения быстро и своевременно, а также обработать и обнародовать необходимую государству информацию

Ключевые слова: переписи населения, демография, украинская государственность, статистика населения, Всеукраинская перепись населения, границы страны, миграции, картографирование населения.

Julia Muromtseva

POPULATION CENSUS - AS AN ATTRIBUTE OF STATE AND A NECESSARY STATE GOVERNANCE TOOL

The article is devoted to the need for the Second All-Ukrainian Population Census. The importance of the census is equated with such attributes of statehood as territory, law, army, people, flag, coat of arms, etc. Population censuses are an important information base about the population, the data of which are necessary for effective public administration. The article discusses the history of population censuses on the territory of Ukraine in modern internationally recognized borders. It is noted that Ukraine, being one of the largest countries in Europe and in the world at the beginning of the twentieth century, did not have its own statehood, but was part of various states and empires (Russian, Austro-Hungarian, USSR, etc.) . So, the historical data of censuses in Ukraine are fragmented due to the presence of various census programs, different time periods for them, different "owners" of information, and the closeness and inaccessibility of some data.

In Ukraine, in the current internationally recognized borders, only one All-Ukrainian Population Census of 2001 was conducted, from the date of which 19 years have passed. The information base of this census is already outdated and does not correspond to the modern tasks of society, the state and the international community. During the time that has passed since the first All-Ukrainian population census, new realities and problems have appeared in the country, the solution of which requires up-to-date information and comprehensive knowledge about the population of Ukraine. These are problems such as temporarily occupied territories and changes in own borders actually controlled by the state of Ukraine, population migration, the emergence of internally displaced persons, "brain drain", pension reform, aging of the population, reform of education, medicine, updating the data of the electoral system and ethnic composition of the population, etc.

Along with social problems, new technical opportunities appeared for more efficient, accurate and quick population censuses that Ukraine can use - this is information technology in collecting, processing and publishing information, GIS-technology, and the like.

Ukraine, as a subject of international law, needs to update statistical information about the population. The need for this is due to the demographic, ethnic, social, economic and political processes that have taken place since the First All-Ukrainian Population Census and their management. Modern technologies will make it possible to conduct the Second All-Ukrainian Population Census quickly and in a timely manner, as well as process and publish the information necessary for the state.

Keywords: population censuses, demography, Ukrainian statehood, population statistics, the All-Ukrainian population census, the country's borders, migration, population mapping.

Дата надсилання до редакції 26.02.2020

Олена Олексіївна Афоніна

ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ НАСЕЛЕННЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

У статті розглянуті головні тенденції та проаналізовані показники розвитку трудового потенціалу сільських територій України; визначені сучасні фактори, що впливають на процес формування трудового потенціалу сільського населення. Головний акцент зроблено на дослідженні таких факторів, як динаміка чисельності сільського населення, процеси відтворення, вікова структура, тривалість життя, міграція, здоров'я і рівень освіти, оплата праці, забезпеченість житлом і рівень його благоустрою та інше.

Ключові слова: *трудоий потенціал, сільські території, фактори формування, сільське населення.*

Елена Алексеевна Афонина

ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦИАЛА НАСЕЛЕНИЯ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ УКРАИНЫ

В современных условиях социально-экономического развития важную роль играет трудовой потенциал, который представляет собой совокупную рабочую силу и способность населения к труду. Трудовой потенциал сельского населения Украины формируется под воздействием неблагоприятных демографической и социально-экономической ситуаций. Их изучение дает возможность установить основные тенденции количественных и качественных изменений трудового потенциала сельских территорий Украины.

Цель статьи - выявить влияние факторов на развитие трудового потенциала сельских территорий Украины.

Одной из проблем трудового потенциала сельского населения Украины является численное пополнение трудовых ресурсов сельских поселений. За период с 2014 по 2018 гг. численность сельского населения уменьшилась на 359,6 тыс. человек. Сокращение численности населения молодежи трудоспособного возраста является негативной предпосылкой, что приводит к соответствующим изменениям социальной структуры сельского населения и влияет на формирование трудовых ресурсов сельских территорий.

Важным фактором влияющим на трудовой потенциал сельских поселений является миграция населения, в особенности молодежи. В 2018 г. высокой миграционной активностью характеризовалась возрастная группа 20-24 года (миграционный оборот составил 49,2 тыс. чел.). Этот процесс ведет к безвозвратному оттоку специалистов и становится фактором, ослабляющим трудовой потенциал сельских территорий.

Важным качественным показателем развития трудового потенциала сельских территорий является здоровье населения, зависящее от наличия

медицинских учреждений. Их сокращение ведет к уменьшению доступности медицинских услуг для определенной части населения.

Существенное влияние на трудовой потенциал населения сельских территорий оказывает уровень образования, являющийся одним из основных критериев его оценки. Наблюдается тенденция снижения качественных характеристик трудового потенциала сельских территорий, что обусловлено изменениями профессионально-квалификационной структуры выпускников учреждений высшего образования, не соответствующей потребностям рынка труда.

Положительное влияние на развитие трудового потенциала оказывает повышение оплаты труда. Среднемесячная начисленная заработная плата в сельском, лесном и рыбном хозяйстве выросла почти в 3 раза. Это свидетельствует о преимуществе организаций АПК на рынке труда в процессе привлечения высококвалифицированных кадров.

Обеспеченность жильем, наличие объектов социальной инфраструктуры способствует закреплению населения и повышению трудовой активности жителей сельских территорий.

Ключевые слова: трудовой потенциал, сельские территории, факторы формирования, сельское население.

Olena Oleksiyivna Afonina,

THE FACTORS FOR LABOR POTENTIAL FORMATION OF POPULATION ON RURAL TERRITORIES OF UKRAINE

In the present-day conditions of socio-economic development, labour potential which includes aggregate labour forces and population's ability to work is of great importance. Labor potential of the rural population of Ukraine is formed under the influence of the most unfavorable demographic and socio-economic situations. Studying them will enable us to discover basic trends in the quantitative and qualitative changes in the labor potential of the rural population of Ukraine.

The aim of the article is to discover the influence of the development factors on the labour potential of the rural area of Ukraine.

One of the problems of the labour potential of the rural population in Ukraine is the quantitative replenishment of labor resources. Between 2014 and 2018, the rural population decreased by 359.6 thousand people. The reduction of the population younger than that of working age is a negative prerequisite, which leads to corresponding changes in the social structure of the rural population and influences the formation of rural labor resources.

An important factor influencing the labor potential of rural settlements is the migration of the population, especially young people. In 2018, the high migration activity was characteristic for the age group of 20-24 years old (migration turnover amounted to 49.2 thousand people). This process leads to irreversible outflow of specialists and becomes a factor that weakens the labor potential of rural areas.

An important qualitative indicator in the development of the rural labor potential is the health of the population, which depends on the availability of

health care facilities. Their reduction lowers the availability of health services to the particular part of population.

A significant impact on the labor potential of the rural population has the level of education, which is one of the main criteria for its assessment. There is a tendency of decrease in qualitative characteristics of the labour potential of rural territories, caused by the changes in the professional and qualification structure of the graduates from the institutions of higher education and their failure to meet the needs of the labour market.

Pay rise has a positive effect on the development of labor potential. The average monthly wages accrued in agriculture, forestry and fisheries and has almost tripled. This demonstrates the interest of agribusinesses to draw highly qualified personnel.

Provision of housing and availability of social infrastructure facilities contribute to the population's decision to settle down and increase the labor activity in rural areas.

Keywords: *labor potential, rural territories, factors of formation, rural population.*

Дата надсилання до редакції 21.02.2020

Наталія Миколаївна Проценко

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ В КОНТЕКСТІ ДЕМОГРАФІЧНИХ ВИКЛИКІВ

Розглядаються питання залежності людського капіталу від демографічних чинників. На основі наведених даних про динаміку чисельності населення, вікову і статеву структури проаналізована сучасна демографічна ситуація, яка склалася в Україні. Однією з найважливіших її характеристик є якісні негативні зміни, які відбуваються з населенням країни. Ці зміни посилюються в сучасних реаліях і перешкоджають поступальному розвитку України. Метою роботи є обґрунтування первинності демографічного чинника у формуванні і розвитку людського капіталу.

Ключові слова: *демографічна криза, демографічні процеси, структурні диспропорції, людський капітал.*

Дата надсилання до редакції 26.02.2020

Яна Геннадіївна Ткаченко,

Олеся Григорівна Корнус, Анатолій Олександрович Корнус, ГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАХВОРЮВАНOSTІ ТА ПОШИРЕНOSTІ ХВОРОБ ОРГАНІВ ТРАВЛЕННЯ СЕРЕД НАСЕЛЕННЯ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті проаналізовано рівень первинної захворюваності населення та поширеності хвороб органів травлення серед мешканців Сумської області. Окремо розглянуто динаміку обох цих показників протягом 2008-2018 рр. Проаналізовано структуру хвороб органів травлення. Для встановлення географічних відмінностей захворюваності населення Сумської області на хвороби органів травлення її адміністративні райони

було проранговано за рівнем первинної захворюваності та поширеності хвороб серед населення. Виділено групи адміністративних одиниць за рівнем захворюваності населення на хвороби органів травлення.

Ключові слова: органи травлення, первинна захворюваність населення, поширеність захворювань, Сумська область.

Яна Геннадиевна Ткаченко,

Олеся Григорьевна Корнус, Анатолий Александрович Корнус,

ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ЗАБОЛЕВАЕМОСТИ И РАСПРОСТРАНЕННОСТИ БОЛЕЗНЕЙ ОРГАНОВ ПИЩЕВАРЕНИЯ СРЕДИ НАСЕЛЕНИЯ СУМСКОЙ ОБЛАСТИ

Болезни органов пищеварения занимают заметное место в структуре заболеваемости населения Сумской области. Здесь наблюдаются значительные темпы распространения болезней органов пищеварения и высокий уровень заболеваемости населения. Изучение заболеваемости населения названными нозологиями является важной составляющей планирования стратегических направлений развития медицинского обслуживания и актуальным вопросом медицинской географии.

Цель исследования – установить современные географические особенности первичной заболеваемости и распространенности болезней органов пищеварения среди населения Сумской области.

Болезни органов пищеварения занимают 2-е место по распространенности среди жителей Украины и 6-е место по первичной заболеваемости. Что касается Сумской области, то наиболее распространенным заболеванием органов пищеварения на 1 месте находятся гастриты и дуодениты, на 2-м – язва желудка и 12-перстной кишки, на 3 месте – холециститы и холангиты.

Структура первичной заболеваемости имеет некоторые отличия. На 1 месте находятся гастриты и дуодениты, 2-е место занимают другие болезни кишечника и брюшины и 3-е место – болезни поджелудочной железы.

В течении 2008-2018 гг. в Сумской области распространенность болезней органов пищеварения среди населения выросла на 22%, тогда как первичная заболеваемость уменьшилась на 5%. Для установления географических отличий уровня заболеваемости населения болезнями пищеварительной системы административные единицы регионы были проранжированы по показателям первичной заболеваемости и распространенности названных болезней. Далее по сумме рангов были выделены три группы административно-территориальных единиц.

В I группу (высокий уровень заболеваемости) входят Роменский, Конотопский, Липоводолинский, Шосткинский, Сумской, Недригайловский, Кролевецкий районы и г. Сумы. II группа (районы со средним уровнем заболеваемости) – Великописаревский, Путивльский, Ахтырский, Лебединский и Буринский районы. III группа (относительно низкий уровень заболеваемости населения болезнями органов пищеварения) включает

Краснопольский, Белопольский, Тростянецкий, Глуховский, Ямпольский и Середино-Будский районы.

Было установлено, что в 8 районах области за период исследования зафиксирован рост первичной заболеваемости органов пищеварения. Такой высокий уровень заболеваемости населения данным видом нозологии требует усиленного внимания к организации системы здравоохранения в Сумской области.

Ключевые слова: органы пищеварения, первичная заболеваемость населения, распространенность болезней, Сумская область.

Yana Hennadiivna Tkachenko

Olesia Hrigorievna Kornus, Anatolii Oleksandrovych Kornus

THE GEOGRAPHICAL PECULIARITIES OF GENERAL MORBIDITY AND PREVALENCE OF DIGESTIVE SYSTEM DISEASES AMONG THE POPULATION OF SUMY REGION

The diseases of digestive system occupy a significant place in general structure of diseases of population of Sumy region. The significant rates of spread of the digestive system diseases as well as a high morbidity of population are observed. The study of population morbidity of the by diseases of the digestive system is an important component of planning strategic directions for the development of medical services and now is an urgent issue in medical geography.

The aim of the study is to establish the current geographical features of the primary morbidity and prevalence of digestive system diseases among the population of Sumy region. In the structure of Ukraine population morbidity the diseases of the digestive system are occupy the 2nd in prevalence place and 6th place in the primary morbidity.

In the structure of prevalence of the digestive system diseases among the population of the Sumy region, gastritis and duodenitis are in the 1st place, stomach ulcers and duodenal ulcers are in 2nd place, and cholecystitis and cholangitis are in 3rd place.

The structure of primary morbidity has some differences. Gastritis and duodenitis are on the 1st place also, but other diseases of the intestines and peritoneum take the 2nd place, and pancreas diseases take the 3rd place.

For the period 2008-2018 in the Sumy region, the prevalence of digestive diseases among the population increased by 22%, while the primary morbidity decreased by 5%. To determine geographical differences of the population morbidity digestive system diseases, the administrative districts were rating by the level of primary morbidity and prevalence of diseases among the population.

The three groups of administrative-territorial units by the sum of the ratings were allocated. Group I (a high morbidity level) includes Romny, Konotop, Lypova Dolyna, Shostka, Sumy, Nedryhailiv and Krolevets districts and the city of Sumy. Group II (districts with an average morbidity level) – Velyka Pysarivka, Putyvl', Okhtyrka, Lebedyn and Bury'n' districts. Group III (so low level of digestive system morbidity) includes Krasnopillia, Bilopillia, Trostianets, Hlukhiv, Yampil' and Seredyna-Buda districts.

It was found that in 8 districts during the study period an increase in the primary morbidity of the population due to digestive diseases was recorded. Such a high level of population morbidity for this type of nosology requires increased attention to the organization of healthcare system in the Sumy region.

Keywords: *digestive organs, primary morbidity, prevalence of diseases, Sumy region.*

Надіслано до редколегії 21.02.2020 р.

Забелін Олександр Вікторович

СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ДЕМОГРАФІЧНОГО РОЗВИТКУ НАСЕЛЕННЯ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Проаналізовано демографічну ситуацію в Харківській області. Проведено аналіз загальної чисельності населення області за період з 1991 по 2019 роки. Проаналізована динаміка чисельності населення, коефіцієнтів народжуваності, смертності, середня тривалість життя.

Розглянуто групу факторів, що впливають на динаміку демографічних процесів у Харківській області, основні з них - соціально-економічні, економіко-демографічні, міграційні. Дано опис негативним демографічним процесам в області - старінню населення, зменшенню рівня народжуваності. Дано пропозиції щодо подолання демографічної кризи в області.

Ключові слова: *демографічна динаміка, Харківська область, народжуваність, смертність, тривалість життя, міграції, демографічна криза*

Забелин Александр Викторович

СОЦИАЛЬНО-ГЕОГРАФИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ДЕМОГРАФИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ НАСЕЛЕНИЯ ХАРЬКОВСКОЙ ОБЛАСТИ

Проанализирована демографическая ситуация в Харьковской области. Проведен анализ общей численности населения области за период с 1991 по 2019 годы. Проанализирована динамика численности населения, коэффициентов рождаемости, смертности, средней продолжительности жизни.

Рассмотрена группа факторов, влияющих на динамику демографических процессов в Харьковской области, основные из них - социально-экономические, экономико-демографические, миграционные. Дано описание негативным демографическим процессам в области - старение населения, уменьшение уровня рождаемости. Даны предложения по преодолению демографического кризиса в области.

Ключевые слова: *демографическая динамика, Харьковская область, рождаемость, смертность, продолжительность жизни, миграции, демографический кризис*

Alexander Zabelin

SOCIO-GEOGRAPHICAL ANALYSIS OF DEMOGRAPHIC DEVELOPMENT OF THE POPULATION OF THE KHARKIV REGION

Demographic situation in Kharkiv region was analyzed. The analysis of the total population of the region for the period from 1991 to 2019 was conducted. The dynamics of population size, fertility rates, mortality rates, average life expectancy are analyzed.

The group of factors influencing the dynamics of demographic processes in Kharkiv region is considered, the main ones are socio-economic, economic-demographic, migration. The description of the negative demographic processes in the region - the aging of the population, reducing the birth rate. Suggestions are made to overcome the demographic crisis in the region.

Keywords: *demographic dynamics, Kharkiv region, fertility, mortality, life expectancy, migration, demographic crisis*

Надіслано до редколегії 24.02.2020 р.

Чепегін І.В.

ЗМІНИ НАПРЯМКІВ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ: ПРИЧИНИ ТА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ.

Стаття висвітлює зміни напрямків трудової міграції в Україні. Розглянуто

причини та взаємозв'язки та досліджені різні аспекти, які мають вплив на географію трудової міграції в Україні, а саме соціально-економічні та соціально-політичні. Названі структурні зміни міграційних напрямків та визначенні головні фактори, які впливають на трудову міграцію населення України, шляхом аналізу та порівняння статистичних даних. Це дозволяє формувати географічне уявлення про сучасні зміни та тренди, які відбуваються на сучасному етапі історії України.

Ключові слова: *трудова міграція, проблема, причина, ВВП, країна, мінімальна оплата праці, економічний розвиток, ЄС, країни-сусіди.*

Чепегін І.В.

ИЗМЕНЕНИЕ НАПРАВЛЕНИЯ ТРУДОВОЙ МИГРАЦИИ ГРАЖДАН УКРАИНЫ: ПРИЧИНЫ И ВЗАИМОСВЯЗИ.

Статья освещает изменения направлений трудовой миграции Украины. Рассмотрены причины и взаимосвязи и исследованы различные аспекты, которые влияют на географию трудовой миграции в Украине, а именно социально-экономические и социально-политические. Названные структурные изменения миграционных направлений и определены главные факторы, которые влияют на трудовую миграцию населения Украины, с помощью анализа и сравнения статистических данных. Это позволяет формировать географическое представление о современных изменениях и трендах, которые происходят на современном этапе истории Украины.

Ключевые слова: *трудова міграція, проблема, причина, ВВП, країна, мінімальна оплата праці, економічний розвиток, ЄС, країни-сусіди.*

Чепегін І.

CHANGES IN LABOR MIGRATION DIRECTIONS OF UKRAINIAN CITIZENS: CAUSES AND RELATIONSHIPS

The article covers changes in the directions of labor migration in Ukraine. Considered causes and relationships. Various aspects that influence the geography of labor migration in Ukraine, namely socio-economic and socio-political, are investigated. The structural changes in the migration directions are named and the main factors influencing the labor migration of the population of Ukraine are identified by analyzing and comparing statistics. This allows us to form a geographical view of current changes and trends that are occurring at the present stage of Ukrainian history.

Keywords: *labor migration, problem, cause, GDP, country, minimum wage, economic development, EU, neighboring countries*

Надіслано до редколегії 25.02.2020 р.

Наукове електронне видання

ГЕОГРАФІЯ ТА ТУРИЗМ

**Матеріали ІІІ Всеукраїнської
науково-практичної Інтернет-конференції
Харківського національного педагогічного університету
ім. Г.С. Сковороди
(26 лютого 2020 р., м. Харків)**

Матеріали подаються в авторській редакції. За зміст і фактологію
відповідальність несе автор.

**Відповідальний за випуск Муромцева Ю.І.
Комп'ютерна верстка: Муромцева Ю.І.**

Ум. друк. арк. 13,62

Державний вищий навчальний заклад
Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди
м. Харків, 61002

вул. Алчевських, 29.